КЕРДАЧА ТОЛАМАШЦА БЕЛГАЛДОАККХАРГДА ВАЙ 1964 ШУ

МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВIАШАГIКХЕТА!

СЕРДАЛО

Свет

Арадуьйла 1923 шера дена

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарчу Советан Министрийн Советан орган. Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

№ 2 (2856). | Шоатта, 4 январь, 1964 шу. | Мах 2 кап.

КРЕМЛЕ КЕРДА ШУ ДЕЗДАР

МОСКВА, 1 январь. (ТАСС-а корр). Советски Социалистически Республикай Союза правительства 31 декабран 1 январан юкъерча буйсанна Кердача шера хетаяь че йир съездаш хулача Кремлевски дворце. Укхаза массаза а санна керда шу дездеча буйха бар столицерча промышленни предприятейн гIишлонийн хьалха латтараш, Москвана гонахьарча кхашкара къахьегамхой, Iилма, литература, искусства деятелаш, летчикаш-космонавташ — шоай къахьегамца Дазхен сийле мел йоахараш. Укхаза бар КПСС ЦК членаш, СССР а РСФСР а Лаккхехьарча Советий депутаташ, центральни ведомствайн учреждений министраш а кулгалхой а, Советски Союза Маршалаш, инаралаш, адмиралаш, общественни организацей вакалаш.

Керда шу дездеча бахка бар Советски Союзе аккредитованни йолча дипломатически представительствашта керте латтараш, советски доазол дехьарен журналисташ, дукхий вакалаш.

ВIашагIкхийттараша бIайхача безамца а дег тIара а тIайцар Советски Союза Коммунистически партей Советски правительстван кулгалхой — новкъостий Л. И. Брежнев, Г. И. Воронов, А. П. Кириленко, А. Н. Косыгин, А. И. Микоян, Д. С. Полянский, М. А. Суслов, Н. С. Хрущев, Н. М. Шверник, В. В. Гришин, Л. Н. Ефремов, Ш. Р. Рашидов.

Хьалхашта юкъе шу тIалаттача истолашта хьалхашка Iоховш КПСС ЦК секретараш, СССР Министрий Совета Председатела заместителаш.

Советски правительствена керте латтача Никита Сергеевич Хрущева кад текъабу чакхдоалаш латтача аьари ийсбIаьа кховаткъе кхоалагIча шера.

— Дика шу дар из, — йоах Никита Сергеевича. — ГIулакхаш дика лел вай. Цхьабакъда, наха, белке дац, кхы а дикагIа хилар деза. Из а дергда. ХьатIадоагIа шу машара шу хиларга сатувсаш ва ше, аьлар, Советски правительствана керте латтачо. Из лов деррига халкъашта, хIаьта халкъий лоIам кхочаьйбар долда хIама де а деза.

Гургал техар Кремлевски куранташе. Курра ек СССР ванчахьалкхен гимн.

— Керда шу аьакъала хилда шун, вреш холаш дахалда шо, дева новкъостий!

Гулбенигараша вIашин ловцаш лоах, тохмаш доехалда, вреш долаш халда, унахцIена дахалда йоах. Советски кулгалхой гонахьа багIача истола хIатIа а бахе, хьатIадоагIа 1964 шу даькъала хуви дипломатически представительствашта керте латтараша.

Новкъоста Н. С. Хрущева кад текъабу сакхетам лакха хиларца, хьинаре къахьегарца, керда вахар хьалдеча доахача ший доккхийча толамашца дуне гIоздаькхача советски халкъа, сий долча ленински партена — советски халкъа ерригa кхоталонаш вIашагIехьйоахачоа, Советски Союза Герзашцарча Низашта, социалистически мехкий халкъашта, цар цхьоагIон кхотадалари чIоагIдара, революционни Кубайна — Американски континенте эгтара хьалха социализма накъа тIа бахьачa мехка, цун халкъа, Социалистически революце Единни партена, Кубински халкъа бахьчана Фидель Кастро Руса.

Советски правительствана керте латтачо кул тIехьагIа кад текъабу ленински комсомола, советски кагирхошта, деррига дукхен тIарча коммунисташта, марксизма-ленинизма байракха кIал уж цхьоагIо йолаш кхотабенна хилара, башха-дикача советски кхалнаха, къонача шоай лоIамерча мехкий халкъашта, машаре дахара, халкъашта юкъерча доттагIала, дунен тIа чIоагIе машар IалашбIара, шоай пачхаьалкхений вакалаш а болаш Москве багIача посолашта.

Цучна жоп луш къамаьл дир дипломатически корпуса старшинас Советски Союзерча Швеце посола Рольф Р. Сульмана. Ший коллегай цIерах а шийгара а цо Кердача шерашa даькъала бийцар, советски кулгалхойн деррига советски халкъа, хIама хьакхоллаш къахьегача цар керда толамаш дахар лайра.

Че тIа вIашагIкхийттараш Кердача шера кертера ерха чуоттаьча йоккхача Кремлевски дворецa Георгиевски зале бах Никита Сергеевич Хрущева. Укхаза паргIатта къамаьлаш лун доттагIал тIехь. Производстве хьалха латтараша — болхлоуш колхозхоша, Iилман культуран деятелаша, эскарашца гIулакх деш бараша дег тIара даькъала буви партей правительствен кулгалхой, уж могаш-маьрша хилар, шоай балха тIехь цар доккхий толамаш дахар лов.

Дег тIарча безамца, доттагIалеца чакхдаьлар Кремле Керда шу дездалга.

КПСС ЦК декабрьски Пленума решенешa дег гIоздаьккхи дика къахьийтар дIадахача шера Грозненски химически завода коллективо. Цхьа дезал санна берт тайна къахьегаш ба цига эрсий, нохчий, гIалгIай, иштта кхыча къамех бола болхлой. Кердача шера керда дехкараш отталаьй хIара болхлочо шийна хьалхашка. Укх шера кхы а дукхагIа химически продукци арахеча лерхI цар.

Сурта тIа: (аьрдехьара аьттехьа) смена начальник новкъо З. Чиндарова, аппаратчик ярц В. Плужникова, гIалгIа, слесарий бригада бригадир Ш. Панеа.

С. Шершнева сурт.

СОВЕТСКИ ХЬАЬШИЙ КУБЕ

ГАВАНА, 1 январь. ТАСС-а корреспондента М. Буянова хоам бу:

31-ча декабре делкъел хьалхагIа Хосе Марте памятника йогашка зизаш дехкар Кубински революце пхи шу дизар дездеча дакъа лаца енача КПСС ЦК Президиума член, КПСС ЦК секретарь Н. В. Подгорный керте а латташ йолча советски делегаце.

Цул тIехьагIа социалистически революце Единни парте къаман кулгалхоша хьийха а хьийха социалистически революце Единни парте цIеношка дия хилар делегаци. Парте къаман кулгалхой членаш Эмилио Арагонес, Блас Рок, Сесар Эскаланте шийца а болаш делегаци хьажар къаман партийни школа цIеноши. Партийни, профсоюзни, кагирхой, иштта кхийола кадраш кийчъяре гIулакх дийцар школа директора Лионель Сото.

Гаване а мехка кхыча районашка а хьайийла дукха а къаман партийни школаш я Кубе. Цул совнагIа партийни, профсоюзаш, кагирхой кадраш кийчъеш провинциальни школаш а я болх беш. Къаьстта аьлча, Гавана провинце 89 юкхьандара партийни школа я, аьлар Л. Сото.

Къаман партийни школе, аьлар цо хIахо, Iомабу провинциальни партийни организацей кулгалхой, министраш, министрий заместителаш, дукха нах юкъебоагIача революционни организацей кулгалхой. Къаман школе дешаш йоакхa ка цаI-ах шу бIаьхьаьй хIанз.

Партийни школашка деша багIараша Iомаю диалектически материализм, политэкономи, иштта кхыдола предметаш.

«Куба социалиста» яхача теоретически журнален «Нотисиас де ой» яхача газетен редакцешка а хилар делегаци.

Валови продукци арахецара шера план 26-ча декабре кхочашйир Нальсарен промышленни партнома «Электроинструмент» яхача завода коллективо. Шоаш арахеца продукци заводо дIаухийт Москве, Ленинграде, Киеве, Алма-Ате, иштта кхыйолча городашка.

Дика дIадоладаьд керда шу заводе болхлоша.

СУРТА ТIА: дIахьийта кийчъя продукци. Н. Кобиашвили сурт.

ТЕМПАШ ЛАКХЪЮ

Семилетка пхелагIча шера план ханал хьалха кхочашъяр кутъе социалистически ях а йоаржаь, Нохч-ГIалгIай АССР маькхапекарией промышленноста треста предприятей коллективаша ханал хьалха кхочашйир 1963-ча шера план.

Пхе шера планал совгIа арахийцай 2 миллиони 715 эзарн сома маькха продукци, цу даькъе 1963 шера 315 эзар сома маькха.

1963 шера планал совгIа арахийцай маькха-булкай хIамаш — 3,5 эзар тонн, кондитерски — 50 тонн, макаронни хIамаш — 100 тонн, консервни продукци 700 эзар банка.

Арахеца йолаьй керда тайна кондитерски хIамаш — пряникаш, пирожнеш, торташ, кхьяраш.

Хьалха латтачарех я предприятеш: МагIалбика горпищекомбинат валови продукци арахецара шера план 1 декабре кхочашъеь а планал совгIа 40 эзар сома маькха продукци арахийца а йола; шера план 10 декабре кхочашъяьча планал совгIа 35 эзар сома маькха продукци арахийцай йола СаьмуIашкара плодо-консервни завод шера план 22 декабре кхочашъяьи планал совгIа 160 эзар сома маькха продукци арахийцай йола Грозненски маькха комбинат.

1963 шера болх бе йолаенай деннен бийсанен 45 тонн маькха а 2,5 тонн кондитерски хIамай а арахецаш керда технологически оборудовани чулаттаьш йола № 4 йола Грознера маькх ю завод. Цу завода коллективо шера программа 19 декабре кхочаш а яь, планал совгIа 45 эзар сома маькха продукци арахийцай.

ДIадахача шера декабрь бетта хиннача КПСС ЦК Пленумо йоакха программа оттальй вай мехка химизаци яра. ВорхI шера план кхочашъяра кхы а хьинарегIа къахьегара вай сийлахь-йоккхача Дазхен къахьегамхой тIахьайхар Пленумо.

КПСС ЦК декабрьски (1963 ш) Пленумо хьалхашка отталаьча доккхийча декхараша а цул тIехьагIа Советски парламента решенеца уж чIоагIдаро а тха предприятей коллективай дегаш ураоттадир семилетка 6-ча шера план толаме кхочашъяра.

Темпаш сов а йоахаш, къахьегама овсарле лакх а еш, шоай цехайта механизаци а еш, 1964 шера план толаме кхочашъе къахьегаш я треста предприятей коллективаш.

И. ЗАБЕЛИН,

Нохч-ГIалгIай АССР маькхапекарии промышленноста треста управляющи.

СССР ЛАККХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

Нов. П. И. ВОЕВОДИНА СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ КЪАХЬЕГАМА ТУРПАЛ ЯХА ЦIИ ЯЛАРА ХЬАКЪЕХЬА

Коммунистически партенеа Советски правительствонеа гарга доккхий гIулакхаш дарах а ваьча дийнахьа деза дезткъа шу дизар. ца дувзаденна а Социалистически Къахьегама Турпала цIи дуйла нов. Воеводин Петр Ивановича Ленина орден а «Гени Марс» яха доше седкъа а цунна хIа а душ.

СССР Лаккхехьарча Совета Президиума Председатель Л. БРЕЖНЕВ.

СССР Лаккхехьарча Совета Президиума Секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль, 1964 ш. 2 январь.

Кердача домна чон

ЕНАКИЕВО (Донецки область), 2 январь. (ТАСС корреспондент). Енакиевски металлургически завода доменни цехе кердача доменни пешко чон дехна селхан. Пешка ерригa механизмаш автоматикен цхьанкха хьовзам боацаш дика болх беш я.

Эттара хьалхара планка ихвар мастер А. Воронцов керте латта бригада я.

ХИМЕНА — ШЕРРА НИКЪ!

ЯЛАТ ХЬУВКЪАДЕРГДА

КПСС ЦК Пленуме дакъа лоацалга — йоакха сийле йолаш да хIара советски сага. ХIаьта лоацача хена промышленни юрта боахамен продукташа тегтара алсамъяьккхарца наькха материальни хьашташ кхочашдергдола химически промышленность дегIаяра доц дийцача КПСС ЦК декабрьски Пленуме се хиларах чIоагIа доккхал деш а ва со. Юрта боахам дегIабара къаьстта боккха лоархIам болаш я Пленума решенен. Дукха дукхагIа арахеца йолаергья минеральни удобренеш, юрта боахама культурашта зе деш йолча сэ доахкача хIамашца къовсам лоаттабара эша тербицидаш, кхыйола ядохимикаташ.

Цу даькъе вай партей правительствас ю йоакха йоакхо масса. наькьа а гуш я. Масала, укх тIехьарча денощка тха района боахамашка 11 вагон удобренеш кхаьчай. ЧIоагIа гIадбеха, дог гIоздаьнна найла эц цу удобренеех тха ялат леладераша. ХIанзле а 15843 гектара тIа дийнача гуйранарча ялатийна подкормка яьй, гураха даьча оахамашта 420 тонн тессай. Чакхдаькхад тIоадал Iоаяра хин дахкар, минеральни органически удобренеш кхацка яккара балхаш. Декабрь бутт юкъе а кхачале «Джалка» совхозо 300 гектари, «Шалински» совхозо 600 гектари, иштта кхыча боахамаша а, тIоахал Iоаяра хIамаш дIаселахьа хин деххад.

Цхьабаккъда, районе хилуш ба хьийкъа ялат чудара удобренеш боккхача лоархIаме хилар кхета ца дараш совгIа, цу тIехь йоккха ледарло еш бола гIайгIа-кулгалхой а. Царех ба, гураха даьча оахама цхьанна а гектара тIа удобрени тессанза бола, Куйбышева цIерахча колхоза кулгалхой.

Бакъда кIезига-м ба уж тайпа нах районе. КПСС ЦК декабрьски Пленума сийна къахьегама вахте лаьттача механизатораша, ялат леладераша доккхий балхаш хаьх семилетка ялхлагIча шера ялат дика хьувкъадара. Цар уйлаш, дагалаттараш. из тIаберзабаь 1964-ча шера цIаккха а ца хинача тайпара хьийкъа ялат чуэцара.

Цу хьакъехьа дика хIама хьагIдаьннад «Джалка» совхоза къахьегамхошта. Шоай йолаш йола торонаш лархIа а лаьрхIа совхоза хьажкIаш дIайийнача хIара гектара тIара 45 центнерал кIезигагIа йоацаш фуалъяьха хьажкIаш кхее дехкар тIайийцача цар района берригa къахьегамхой тIахьех 1964-ча шера хьийкъа хьажкIаш кхеара йола социалистически ях, хIанзе а деяз дIайолае. ХIаьта 1963-ча шера хьажкIаш дIайийнача дукхача лаьттан тIара дика хьувкъаь чуйийцача совхоза товзача механизатораша кхи а лакхара декхараш тIайийцар: уж я Джамалаев Тата, Зармаев IабдулСаIид, Гайтамиров Iусами, Висханов Махьмад керте бола механизированни звенош. Цар шоаш дIаюргIолча хIара гектара тIара 80 центнер фуалъяьха хьажкIаш чуэца лаьрхIад. Шоашта тIачIоагIдаьча шишша бIаь гектар долча лаьттан хIара гектара тIа 70 центнер хьажкIаш кхее чIоагIо яьй механизированни звеной кулгалхоша Саидов Бауде, Бисултанов Майрбика, Идрисов Сайпудде, иштта кхычар а.

Производственни управлене парткомо лаьрхIа из гIулакх ший собране дувца а дийца боахама кулгалхоштеа партийни организацешта тIахилаш из болх мамотта хьалхаца а хьийкъа хьажкIаш кхеара лард йоллара ях вIашагIйолла а.

Иштта хIайолаеннача цу социалистически яхьа юкъе хIанзале а дукха къахьегамхой бахаб, цар социаш хеш да бIаьстанара техника а, лаьтта а, балха гIирсаш а кийчдара ю деза балхаш.

Цхьабакъда, ала дезаш да экономически тIехьадусаш дола боахамаш тха хIанз а долаш хилараш лаьца. Царех я Куйбышева цIерах йола, «Коммунизмага бола никъ», «Керда вахар» яха колхозаш «Джалка» совхоза.

Из, керттерча даькъе, цу боахамий кулгалхоех, юкъерча ханно кадрай хьинарах тайца хиларца дикка гIулакхаш даьл района дика хадраш кхеран уж дIа-хиа кийсъяран.

Бакъдар аьлча, из а кхочаш болаш дац. ТIехьадиса боахамаш хьалха латтачарца кийсдара хIаш а дукха гIулакхаш да тха де дезаш. Дала а 1964-гIа шу чакхдоалады производственни управлени тIехьадуса боахамаш ца хилийтар — из декхар да оаха тхоашта хьалхашка оттальр.

Пленума социамашa коммунизма материально-технически база хьаяра йоккхий торонаш ийна ка Iеш, наькха хьашташ кхочашдаре керда доккхий толамаш даха дог ураоттаду хIаране.

Уж доккхий тIехьекамаш кхочашдара тха управлене къахьегамхоша тешамболлаш кхочаш а тIехкхочаш а ертьа 1964-ча шера ялатан кхелара а хьайбашкара йола продукташ алсамьяьхара а пачхахьалкхен планаш.

Керттерча декхарех цаI дувах а лоархIаш, уж кхочашдара тIа дерзадаьд шоай деррига ницаш района партийни организацешца.

А. ОСМАЕВ,

Шелковской производственни управлене парткома секретарь.

ДЕГIАУХ ГРОЗНЕНСКИ ХИМИЧЕСКИ ЗАВОД

10 шу хьалхагIа болх дIа а болабаь, мехка юкхьанцара продукци елар Нохч-ГIалгIайчен химически индустрена юкъе духхьашка хьахийнача Грозненски химически заводо. Партен правительствица еш йола йоакхо бахьан доладаь леладимбоаннача хана республике эттара йоакхагIа йолча предприятех цаI а хиина дIаэттар завод.

КПСС ЦК майски (1958 ш.) Пленумо эттара хьалхара юкъ йоллийр химически промышленность сихха дегIайоалара. Цу шерашка сихха дегIаенай Грозненски химически завод а. Заводa коллективо, партийни организаце хьалхлена башха-дика толамаш даькъад химически промышленноста продукци дукхагIа арахецара а из яккхарга дIабода мах лохбара а даькъе.

ВIаштIехьа-тIехьа боах дIабоабу кердача производственни мощносташа. 1958 шера хьалъяь а яьа болх бе йолаелар спирт доаккхача хьалхарча очереда цехаш. 1960 шера болх бе йолаайтай фенол, ацетон доаха шоллагIа очередь. Мехка эттара хьалха лохача давленеца полиэтилен даккха болабелар грозненски химикаш. 1963 шера болх бе йола а ена. хIанз чIоагIа мотт. тиг лаьлай синтетически дубиташ еча цехо.

Заводо арахецача продукце боарам цу шерашка 6-зза совгIа лаккхбеннаб. Дикка лохбаьб продукци яккхарга дIабода мах. Мехка мел доаккхача фенолал дагIа да заводо арахеца фенол.

Коммунизма материально-технически база хьаеча Грозненски химикаша мел дакъа лоац кара кхоачамба ацетон, спирт доаккхачара кхе шера отташ мил-лион шун совгIа алат мукъа а даькхца мехка халкъа боахама дешна хьлар белгалдаьккхача. Из алат шоаа совгIа дукхагIа да цу шерашка республика колхозашеа совхозашеа пачхаьалкхайта декъачуа.

КПСС ЦК декабрьски (1963 ш.) Пленумо керда йоккхий перспективаш хьайийлар дIахо мехка химически индустри дегIайоалара.

Укх гаргарча 7 шера дикка дегIайоагIаргьа Грозненски химически завод а. Производство эргайоахеш тоавра, дукха реконструкци яра, керда мощносташ болх бе йолаялийтара чотах ерригa арахецача продукце боарам 1970 шерагa кхоачаш 2-зза совгIа лаккхлургба. ХIаьта полиэтилен дукхагIа доаккхаргда 7,3-зза. Заводе хьалъяь яккха а болх бе йолаяллийта а ваш я полипропилена производство.

Завод дегIаяраx дувцача хана, ца хьоахаеш йита йиш яц цун коллектив а. Завод дегIарца цхьана дегIаух нах а. Уж бахьан долаш йиш хиннай заводага шийтоламаш даха.

Завода коллективо белгалъяьна оамал я тIагIертта къахьегаш, дукхагIа бола нах дешара тIакхуш, балха тIехь кердадар лаха гIерташ хилар. Дика гIулакх дещий заводера хIара пхелагIа вола болхло рационализатор хилар. Экономически эффект 1 819 900 сом а йолаш 1000 гаргга рационализаторски предложени производствана юкъейилхай пхе шера.

Эттара чIоагIагIа хьинар долаш болча рационализаторех ва коммунистически къахьегама слесарий бригада бригадир нов. Ракицкий, мастер нов. Ржевский, цеха механик Каграманов, цеха начальник нов. Райчук, цеха технолог нов. Тихомирова, дукхи кхыбараш. Заводера 640 сагa лаккхерен юккъерча специальни образовани йолаш да, заводера хIара шоллагIа воар болхло йоаз юкъера образовани долаш ва, хIара кхолагIавола болхло балха воллашехь институте а техникуме дешаш ва.

КПСС ЦК декабрьски Пленума решенешта гIулакхаца жоп а луш, №№ 1, 7, 12, 15, 16, 17, 18 йолча а кхыча а цехий коллективаша, шера план ханал хьалха кхочаш а яь, хьотте а дика укх шера чотах продукци енай.

Цхьабакъда, завода балха тIа кхоачамбоацараш дац аьлча харц хургдар. ГIишлонхойн монтажникийн белхах спирта II-ча очереда цехаш хьалъяь ца яьр а болх бе ца йолаяллийтар а бахьан долаш Iалаьмате дукха продукци пачхахьалкхена дIа ца луш йисар завод.

ХIана гIишлонхоша, монтажникаша, техникаша шоай ницаш озрцагIа а даьха, II-ча очереда цехаш хьалъяь йолаш латт.

Завода партийни организаци хьалъеш латтача цехий коллективашеи шоай кертерча декхарех лоархI укх шера январь бетте а деш хьалъеш латтача мощносташкара, Дазхена хьалхара тоннаш луга.

Грозненски химически завода партийни организаци ерригa коллективе кийче я КПСС ЦК декабрьски Пленума социам кхочашде а химически промышленность дегIайоалара юкъе шоай кара доагIаш дола дакъа лаца а.

А. КОСМИЦ,

Грознехимзаводa парткома секретарь.

КАПРОН ЭЛЕКТРОВОЗАГА ЙОДА

Химе продукцех — кердача полимерни материалех техникe пайда эцаш йоккхий Iилман организацешеа предприятеш хиина Iа. Цу лоархIамерча гIулакха юкъе бахаб дешали хьинари долаш кердадар дукха дезаш бола эзараш — общественни группашa производствера къаьст-къаьста рационализатораша.

Лоалаь капрон тоIаярца а кхыча металлаша а электровозийн тепловозийн дукха лоархIамера оттхалаш кийчъеш бола экспериментальни цех яьй новатораша Малхбузен-СибарегIен машинальхьа город Новосибирскера локомотивни депо.

Юкхьаниа капронах скренашта уттаю мехбалш нена етта болаелар кердача цеха мастер, РСФСР заслуженни рационализатор Дмитрий Белавин. Опит дика хилар.

— Цул тIехьагIа дена, — дувц Белавина, — дукхагIа а майрагIа а пайда эца доладелар тхо капронах. Лоалаь хIамаш нена етта массеж дика пресс кийчъяьй, хIанз арахеца йолаьй хьалхагIа бронзах, гезах, цIестах, латунах кхийеттеа текстолитах а еш хиннарел дикагIа еце, воагIа вIалла а йоаца капроцах яь дукхе кхы тайна оттхалаш.

— Ер я капронах яь арахьарча проводацарa тоо хьалувцаш йолча электровозийн пантографа втулка. Цlестах яьрех дукхаза дукхагIа кхаш а дарегIа а я укх тайпара втулкаш. ЧIоагIа лоархIаме я электровоза цхьа оттхала — контакторни тийта выключатель. Технически хьалешка цо ла бена 14 эзар вольт ияц. Из хьакъ капроцах — хIаьта цо лов 57 эзар вольт.

Депо экспериментальни цеха хIана капрони кийчъеш я втулкаш тепловоза кардакко вал санна йола лоархIамера узели. Капронах яь втулкаш уттаю Малхбузен-СибарегIен машинальхьа магистрала тIа бола беш йолча йоккхийча подъемни кранашта. Уж а цу тайпара дукха дарегIа а чIоагIагIа а я металлически нийсайча.

— Тха синтетически продукци, — аьлар Белавин Дмитре юххера ший къамаьл чакхдоалаш. — тIа-тIа дукхагIа хоатташ я вагонникашa, путейцашa, связисташа. Химе дийза новкъостал дутхона бесаш долча металлий тоннаш кхоара, техникегIа а ха йIаьха йолаш а хулийт техника, къахьегама хьалаш тоаду.

Николай МЕЙСАК, АПН корреспондент.

1963 шера 30 декабре Грозне хилар кхоалаг1а хержача Нохч-Г1алг1ай АССР Лакхехьарча Совета шоллаг1а сесси. Сесси йийцар 1964—1965 шш. Нохч-Г1алг1ай АССР халкъа боахам дег1абоалабара планах (доклад яьр — республика Госплана председатель Е. БРЫКСИН), 1964—65 шш. Нохч-Г1алг1ай АССР бюджетах йола докладаш, иштта 1962 шерара Нохч-Г1алг1ай АССР пачхьалкхен бюджет кхоачашдарах йола отчет (доклад яьр — Нохч-Г1алг1ай АССР финансий министр С. ЦОЛОЕВ). Бюджетни комиссе содоклад йир цун председатела А. ОСМАЕВА.

Лакхехьарча Совето ч1оаг1йир 1964—65 шш. Нохч-Г1алг1ай АССР халкъбоахама план а бюджет а.

Лакхехьарча Совето иштта ч1оаг1дир сессешта юкъерча хана т1айийца указаш а.

Лакхехьарча Совето кхоачашдир Нохч-Г1алг1ай АССР Лакхехьарча Совета Президиума членана декхарех ше мукъавалийтарах депутата А. С. Трофимова даь дехар. Президиума членалла хержар депутат Ф. Е. Титов.

Тахан укх оаг1о т1а оаха кепатох сесси балхах йола отчет.

1964—1965 ШЕРАШКА РЕСПУБЛИКА ХАЛКЪА БОАХАМ ДЕГ1АБОАЛАБАРА ПЛАНАХ

Цу дешах доклад йир республика Госплана председатела депутата нов. Брыксина.

Республикерча къахьегамхоша, аьлар цо, укх д1адахача шера керда чолхамаш даьхад экономика дег1айоалаяра даькъе.

Еррига республика хьайнца аьлча, валови промышленни продукци арахецара семилетка пхелаг1ча шера йиди кхачал хьалха — 27 декабре кхоачашъяьй. 1962-ча шерарчул 8 процент совъяьннай хьаьй продукци.

Лаккхерча темпашца д1ахо а дег1аухаш да промышленноста керттера доакъош: мехкдаьтта, газови, химически, машиностроение, энергетика. Хьалхарча шера даьккха хиначул дукхаг1а даьккхад 1963-ча шера: мехкдаьтта — 22 процент, газ — 23 процент, металлообработка — 23 процент, болат — 7 процент, феноли ацетони — 8 процент, полиэтилен — 26 процент, электроэнерги — 10 процент.

Укх д1адахача шера болх бе болаеннай дукха керда предприятеши цехаши.

Хьаеш йола х1амаш алсамъяхара а наха лоттаду бытовой г1улакхаш тоадера а даькъе цхьадола х1амаш караг1дьинад укх д1адахача шера моттигерча производства промышленни предприятешта а. Промышленни продукци арахецара план иштта кхачал хьалха кхоачашъяьй моттигерча боахамо а.

Цунна цхьана, йоах докладчика, промышленноста бизза пайда ийцабац йолаш йолча резервакх торонехи, из бакъан долаш дукха предприятеш йисай валови продукци арахецара а оттаьча ассортимента а планаш кхоачаш ца еш.

Валови продукци арахецара план кхоачаш ца еш 31 предприяти йисай. Совнархоза предприятешта юкъе эсара дукхаг1а т1екьайисай: Грозненски химически, ацетонови, литейно-механически, шекара заводаш. Мекка доккха дакхар т1адисад хьуна боахама управленена, 40 эзар кубометр совг1а хьу йисай планах цо д1а ца луш.

Йолх во бь а укх д1адахача шера план кхоачашъелаг1а дохадаь а дукха а моттигера предприятеш я: № 4 йола горбыткомбинат, Маг1албикера горбыткомбинат, Шьларен Наьсаререн райбыткомбинаташ, Шьлара райпищекомбинат.

Дукха предприятеш я къахьегама овсарле лакхъяра план кхоачаш ца еш а, кьиметтел болх беш волча цхьан сага лоарх1аш хьаеш йола продукци хьалхарча шерарчул м1езиг1а яь а.

Д1ахо юрта боахамера г1улакхаш дувц докладчика. 1963-ча шера к1ат, баьца дааршн, шекара свекла, дулх, фуаш дахарех пачхьалкхенг1а доккхарен даькъе дикка толлмаш даьхар республикерча колхозашеи совхозашеи. 11 миллиони 800 эзар пунт к1ат дехкад пачхьалкхенга.

Цхьабакъда, укх д1адахача шера доккхий кхоачамбоацараши дийна йисараши а хинна юртбоахама производстве.

Республикерча дукххача колхозашеи совхозашеи, Урус-Мартана, Шьла, Нажай-Юрта ераш евнна йолча производственни управленешна пайда во ийцаб производства кхоачамех, ч1оаг1а телхаьй агротехника бокъонаш, лертт1а пайда ийцабац хиш дехкача лаьттаех, из бакъан долаш эсала хьийкъар цар д1айийна юртбоахама культураш. 1алаш ца хулаш дисар хьайбай продуктивность лакха хулга.

Колхозашкеи совхозашкеи кхоачамболлаш в1ашт1екьадаькхадац юкхьанца хьедоала баьца доараши коартолаши лелаелга.

Къаьстта ч1оаг1а т1ехьадисад хьайбашкара йоала продукци йоаккхилга. Д1адахача шера хьалхарча 11 бетта колхозашкеи совхозашкеи даькха дулх оахача лаьттай 100 гектара лоарх1аш 26,2 центнери юртбоахамерча хыча лаьттай 100 гектара лоарх1аш 5,6 центнери мара дац. Х1ьта юртбоахама лаьттай 100 гектара лоарх1аш лькхе шура алхха 60 центнер мара яц.

Дукхача боахамашка во латт хьайбаш дебадара г1улакх. Укх д1адахача шера х1ара 100 1аттан шинарийнеи лоарх1аш республика хьалхадаьраш 69 1аса мара дац, х1ьта Наьсарен управлене совхозашкеи Ведана района колхозашкеи — 57 1аса. Ветеринарно-зоотехнически г1улакх эшшача тайпара дика ца лоттадар бахьан долаш дукха хьайбаш дайнад.

Укх д1адахача шера ч1оаг1а йожаьй деттача доахана шура. Хьалхарча шера яьккхачул 180 килограмм к1езиг1а я 1963-ча шера х1ара кхоабача 1аттагара яьккха шура, цу даькъе Грозненски управлене — 225 килограмми Урус-Мартана управлене — 191 килограмми к1езиг1а.

Цу белгалдаьхача кхоачамбоацараша тешшаме хьахьокх боахамашта кулгалдара г1улакхацара ц1енхаштара кхоачамбоацараш производственни управленешца, колхозийн совхозийн кулгалхоша, юртбоахама продукташ яхарен кийчъярен министерствас х1анз а д1адаьха ца хилар. Колхозийн совхозийн экономика айяра, хьалха латта толашаг1а йола опыт балха юкъейоалаяра т1абийрза практически болх бара моттел, хаикмал лелаларцеи приказашцеи ца г1улакх чаккдаьккка г1ерташ моттиграш кийсалу каст-каста. Боахамашка йоагг1аш йола шоай моттиг къа а ляьца, колхозаштеи совхозаштеи х1анз а эшшача тайпара ноакъостал ца деш ба производственни управленей дукхаг1а йола инспекторашорганизатораш.

Капитальни г1ишлош хьалъяра дешаш хьоахадьча хана докладчика белгалдоаккх, йоккхий промышленни объекташ хьалъяраца цхьана хьал а даь 87,8 эзар квадратни метр кула наха чу1е ц1енош, 6600 бер 1оха моттиг йола школай ц1енош, деша даха кхачанза долча 1030 бера лаьрх1а берий учреждениеш, 2-ча горбольницана 125 маьнги оттабе йиш йола лечебни корпус, иштта кхыдола г1ирсаш д1аденна хилар.

Х1ьта а капитальни г1ирсаш хьалдела республике оттаьча заданел гаьнна т1ехьадусаш лийнад, из бахьан долаш хан нахьа хьалъяь ца йоалаш а д1а ца луш а йисай лоарх1амера промышленни предприятешн цехаши, наха чу1е ц1енош, культурно-бытовой объекташ. Капитальни вложеней план еррига республике 82 процент кхоачашъяь. Наха чу1е ц1енош хьалдара шера план 74 процент кхоачашъяь, х1ьта уж наха г1а д1адалара план — 68 процент. Г1ишлоний организацешна ц1енхаштта тоадьдац г1ишлош хьалъяра балхаш дика делга, цкъа дезь балхаш юкъаде дезаш хул.

Халкъа материальни хьал-торо д1ахо а лакхъяран къахьегамхой культурно-бытовой хьашташ 1алашдаран т1адерзадь деш долла г1улакхаш дувц д1ахо докладчика. Цу даькъе даь балхаш к1езига дац, цхьабакъда, иштта а да ц1енхаштара кхоачамбоацараш.

Т1аккха докладчика сессега дуаццийта хьалхашка даьх 1964—1965 шера республика халкъа боахам дег1абоалабара плана керттера хьокхамаш.

Хьаеш йола еррига продукции шин шера 26,3 процент алсамъяккха лерх1аш я план, цу даькъе: Къилбаседа-Кавказски совнархоза промышленносте 28,5 процент, моттигерча Советий промышленносте 3,7 процент.

КПСС ЦК декабрьски Пленума решенега хьежжа, совнархоза промышленносте шийта совле йолаш дег1аухаргья химически, мехкдаьтта, газови, мехкдаьтта чакхдоаха промышленность.

Хьаеш йола химически продукции шин шера 42 процент алсамъяккха лерх1, цу даькъе 1964-ча шера — 21,1 процент. Из деча хана укх боараме дег1аухаргья шин шера хьаеш йола продукци: синтетически этилови спирт — 76,1 процент, ацетон — 12 процент, полиэтилен — 61 процент, синтетически дубителаш — ялхазза, дахчи шолхе 'ь плиташ — ткъоазза.

Меловн т1оавнашкара мехкдаьтта даккхара г1улакх д1ахо а интенсивнег1а лелайдарцеи мехкдаьттанарча газашта утилизаци ярцеи алсамдаргда доаккхаш дола мехкдаьтта 87 проценти, газ — 59 проценти, цу даькъе 1964-ча шера мехкдаьтта 30 проценти, газ — 27 проценти.

Укх хьат1адоаг1ача шин шера дикка дег1айоаг1аргья машиностроени, энергетика, приборостроени, кхачан, мебела, хьу чакхйоаха промышленность, г1ишлоний индустри.

Промышленноста массе даькъ д1ахо а толлме дег1аахаро д1адахе х1ара предприяте рузкъан ч1оаг1аг1а кхоам беш болх белга. Эггара лираг1ча тайпара къовсам лоаттабе беза боахам кхом боацаш лелабарца, совлег1ча г1улакхашта рузкъаш доаларца, бедал, материалаш, доагор, электроэнерги совнаг1а йоаярца, 1алашде деза продукцега д1адоадар чухнахьа даьлга, х1ьта, цун ларда т1е 1алашде деза предприятеша пайда болаш балхаш делга.

1964—1965 шерашка республика халкъа боахам дег1абеалабара плана т1а лаьрх1а да, йоах докладчика, боахаш а кийчъеш а йола юртбоахама продукташ д1ахо а алсамйоахилга.

Эггара хьалхарча арг1анна гурахьа дув к1а а доаккхаш, чудахьаш дола к1ат алсамдаккхара 1964—1965 шерашка 180 эзар гектараги д1а а кхоачаеш дукхаг1а д1ее лерх1 гурахьа юи культураш. Колхозашеи пачхьалкхен боахамашеи алат д1адув лаьтта 250 эзар гектар хургда, цу даькъе гурахьа дув к1а — нонаг1ча хьала «безостая-1» яхача фух дола к1а — 112 эзар гектар, хьажк1аш — 50 эзар гектар, алата-бобови культураш — 20 эзар гектар. Х1ьта уж т1еххьара культураш укх д1адахача шера йийкачул кхоза дукхаг1а юргья.

Минеральни удобренеш дукхаг1а дола даькъа Къилбаседа Кавказе дахийтара хьакъехьарча правительства решенега хьежжа, республика юрта боахамга т1ат1а дукхаг1а кхоачаргья удобренеш, ядохимикаташ, гербицидаш. Д1айийна х1амаш массаза а тешшаме дика хьувкъийтара г1улакха 1алаьмате боккха лоарх1ам болаш да хиш дехкача лаьтташна ду балхош.

Удобренеш, гербицидаш юкъейоалаяро, хиш дехкача лаьттаех дикаг1а пайда ийцаро йиш хулийтаргья юкъяра лаьрх1ача 1964—1965 шерашка х1ара гектара т1ара доаккха к1ат 20—25 центнерга д1аккхоачаде, цу даькъе ялата лаьрх1а хьажк1аш д1айийнача гектара т1ара — 35—40 центнер.

Баьца дааршн коартолашцеи бахархой 1алашбара даькъе а доккхий декхараш латт юрта боахама хьалхашка. 1964-ча шера 81 эзар тоннаги 1965-ча шера 96 эзар тоннаги д1аккхоачаде лерх1 доахаш дола баьца дааршн, х1ьта коартолаш 1964-ча шера 33 эзари 1965-ча шера — 50 эзари тоннага.

Хьайбашкара йоала продукташ кийчъяра план кхоачашъяра а боахамашта шоашта эша х1амаш 1алашъяра а дулх 23 процент, шура 36 процент, фуаш 29 процент алсамдаха лерх1 шин шера.

Промышленностанеи юрта боахамаи хьалхашка оттадеш доккхий декхараш кхоачашдара эгара боккхаг1ча лоарх1аме ца капитальни г1ишлош хьалъяр. Еррига ча республике масса боахамашкарча капитальни вложеней боарам 1964-ча шера 43 процент лакхлургба, цу даькъе совнархоза чуйоаг1ача промышленносте — 34 проценти моттигерча Советашта чуйоаг1ача промышленносте — 13 проценти. Мехкдаьттан химически промышленность дег1айоалаяра эггара лоарх1амег1ера объекташ, хьалхе а йола а я яьйстекла гаргакхаьча г1ишлош а капитальни г1ишлоний плана юкъейихьараш.

Юртбоахама производствана хьожачеа капитальни вложеней боарам т1а-т1а совбуьлаьро хьахьокх советски халкъа материальни хьал-торо тоаяра дийнан йоахкхо еш Коммунистически партии Советски правительствои хилар.

Докладчико белгалдоаккх КПСС XXII съезда решенешка хьежжа партео чакхдоахача боахама г1улакхаша хьалхашка оттаду керттера декхар къахьегамхой материальни хьал-торех культурни боарами лакхбар, цар материальни а духовни а хьашташ дизза 1алашдар долга.

Республикерча къахьегамхой материальни хьал-торои культурен кхы д1ахо а дикка лакхъе лерх1аш я 1964—1965 шерашкара план.

1964—1965 ШЕРАШКАРЧА РЕСПУБЛИКА БЮДЖЕТА ХЬАКЪЕХЬЕИ 1962 ШЕРАРА БЮДЖЕТ КХОАЧАШЪЯРА ХЬАКЪЕХЬАРА ОТЧЕТИ

Цу дешах доклад яьча республика финансий министра депутата нов. Цолоева хоам бир, 1962 шерара Нохч-Г1алг1ай АССР Пачхьалкхен бюджета доходаш 64.954 эзар сом, планах лаьрх1ачул 653 эзар сом дукхаг1а а йолаш, расходаш 63.565 эзар сом а йолаш, доходаш расходел 1.389 эзар сом дукхаг1а а йолаш кхоачашъяь хиларах.

1964 шера бюджет т1аяхь доходаштеи расходаштеи 58632 эзар сом долаш а 1965 шера бюджет доходаштеи расходаштеи 62276 эзар сом долаш а.

Республика доходаш дукъювлача керттерча хьастех ца1 ба пачхьалкхен доходаш т1ара еш йола отчисленеш. Уж ахчаш хьачудоаг1ийга айхха дуззаденнад ца продукци арахецара план кхоачашъярцеи хаинахьа из д1амаьхальяккхарцеи, х1ьта иштта себитовой базоша боаррамаг1а беча балхаца а.

Ала дезаш да, 1963 шера оборота т1ара йоаккхача налогаша йола план кхоачашъелга Грозненски химически заводе этилови спирт доаха производственни мощносташ хаинахьа болх бе ца йолаялийтар бахьан долаш во лийнна хилар. Цо халча хьала т1а оттайир республика бюджет, цудухьа хала дар социально-культурни кхычеи г1улакхашта финансировани е.

Продукци хьаяра а мехкалъякхара а план кхоачашъелга 1алашдергдола г1улакхаш чакх ца даькхача йиш яц совнархоза чуйоаг1ача предприятешеи организацешеи, министерствашеи а ведомствашеи а.

Бюджета т1а цу тайпара оттадаьд бехача нахагара пачхьалкхен налогаш хьат1айоаг1илга.

1964 шера хьат1айоаг1а юртбоахама налог 727 эзар сом лерх1.

Лаьттах пайда эцара законаш телхаьдь дукха моттигаш гучаяьхай республика дукххача районашка юртбоахама налог чакхйоаккхача хана. Цхьацадолча колхозхой, совхозий болхлойи г1улакхарча наьхех ц1енна гонахьара бешамаш доахаш законо оттадьча боарамел дукхаг1а да. Из в1ашт1ехьдоаца г1улакх сихаг1а тоадаза даргдац.

1964-г1ча 1965-г1ча шерашка дукхаг1а хургдолаш оттаду моттигерча доалах йолча предприятешеи организацешеи пайдаш т1ара ечча отчисленеех бюджете хьачудоаг1а ахча. Уж доходаш йизза а шоай ханнахьа а хьат1айоаг1илга боккъонча тийша хургда х1ара предприятеи боахама организацеи производства планаш, къахьегама овсарле лакхъяра, продукци арахашара, хьадайтача балхаша д1абода мах лохбара оттадь заданеш толлме кхоачашъярах, материальни, къахьегама, ахчан ресурселех пайда эцача хана ч1оаг1а кхоамбарах.

1963 шера дукхаг1а йолча предприятешеи боахама организацешеи керттерча даькъе кхоачашъяьй производства бахача наха г1улакхаш дарен планаш. Цунца цхьана, моттигерча Советий предприятешеи организацешеи балха т1а ц1енхаштара кхоачамбоацараш хиннад 1963 шера. Республика Министрий Советера йолча 28 предприятех 1963 шера 11 бетта план кхоачашъяьяц 7 предприяте.

Предприятешка пайда во эш къахьегама овсарле лакхъяра долча кхоачамехи торонехи. Х1ана а д1аяьккхаш план кхоачаш къахьегама овсарле лакхъяра чотах ца я еш, балха низ дукхаг1а лелабара чотах еш йола г1алатора практика. Доал во даьрах, кьуршат ца дарех пачхьалкхен ахчаш доадеш моттигаш я.

Б1арчача шера ч1оаг1а финансови хало т1алатташ а шоашка товараш декхарийн бюджетеи декхараш д1атекха йовла ца моттигаш а яр дукха предприятешни организацешни. Дукххача хьале иштта хулар ях оборотни средствеех пайда дарцахьа ийбарах, планаца доацачеи пайда хьа ца лучеи г1улакхашка ухийташ уж т1ерахьарах, товараши материалаши планах йоаг1ачул т1ех 1оаяь лоттаярах.

Нохч-Г1алг1ай АССР торговле Министерство, респотребсоюз, моттигерча къахьегамхой депутатий Советий исполкомаш декхарийла я торгови предприятейн организацейн болх дикка тоабе а цар балха т1а долаш дола кхоачамбоацараш д1адаха а.

1964—1965 шерашка бюджетера д1аехецаргдола ахча дувц д1ахо докладчика. Бюджето д1ахеца ахчан керттера дакъа халкъа боахамеи социально-культурни г1улакхаштеи финансировани ярга хьежаду. Бюджетерча деррига ахчах 96 процент х1ана дац даькъе дар цу г1улакхашка доахийтаргда; цо 1алашду халкъа боахама плана т1а белгалъяь заданеш кхоачашъялга.

1964-ча шера халкъа боахама финансировани яра д1аехецаче дерригача ахчах д1адохийт чу1еча ц1еной боахамга 3606 эзар сом коммунальни боахамга 2046 эзар сом.

Ахча дукхаг1а хьежаду социально-культурни г1улакхашта — просвещенена, укхац1ено дарьяра, культурно-бытовой учреждениеш лелаяра.

Докладчико белгалдоаккх, цхьайолча министерствашеи моттигерча къахьегамхой депутатий Советашеи шоашта кара йолча учреждениешеи организацешеи пачхьалкхен ахча хийсе д1аухийтай хьожаш бизза т1ехьожам лоаттабаь ца хилар а шоай балха т1еха ц1енхаштара кхоачамбоацараш хилийта хилар а. Укх шера д1адаха деза уж.

Пачхьалкхен управлене органаш лелаяра 1964 шера республика бюджетах д1адохийташ дола ахча, йоах докладчика, к1езигдеш да. Цхьабакъда, х1анз а 1алаьмате дукха моттигаш я штатносметни дисциплина телхаеш а управлене аппарат лелаяра хьожадаьча ахчаца боккъо боацараш лелаеш а.

Д1ахо докладчика йоаца республика районийн городийн бюджеташ.

Доклада т1а ч1оаг1а терий т1айохийт бухгалтерски учета ведомствана чухьарча финансови т1ахьожама дешашта, материальни ахчайн лоарх1ама.

— Ч1оаг1ьийта т1аьнача 1964 шера Нохч-Г1алг1ай АССР пачхьалкхен бюджета, — йоаь докладчика, — 1алашду халкъа боахама планага хьежжа чакхдоахаш долча дерригача балхашта финансировани ехга. Цо, ц1енна йоаццаш, ноакъостал дергда республика экономика д1ахо дег1абоалаяран къахьегамхой тоэо лакхъяран.

ДЕПУТАТАША ДУВЦ

Преввех эггара хьалха къамаьлдир депутата А. Похвищева. Цо дийцар Лакхехьарча Совета Нохч-Г1алг1айчен столица Грознерча къахьегамхошта караг1дийнна доккхий толамаш. Грознерча предприятеша 26 октябре кхоачашъяьй шера план. Даьхеяна планал совг1а дукха продукци а луш, 1 декабре кхоачашъяьй семилетка яхе шера план.

Грознера беррига къахьегамхой х1анз деррига низаш оарцаг1даьха къахьегаш ба КПСС ЦК декабрьски Пленума решенеш толамца кхоачашъяра.

Дукха балхаш даь города къахьегамхой культурно-бытовой хьалаш тоадара. Укх шера хьалдаьд 44 эзар квадратни метр нах чубаха ц1енош. 1500 дешала квартираш еннай. Хьалъяьй 8 берий учреждения, шиъ школа, гостиница. Катаяма яхача поселке бани. Черноречье яхача поселке городера трамвайни шиъ биллаб. Цхьабакъда, йоах докладчико, белгал ца даьхача дардац кхоачамбоацараш а. Йолх дика бац г1ишлошъераша. Цар хьал ца деш дитад 20 эзар квадратни метр ц1енош, йистеьккхаш берий ши беш, Калинина ц1ерахча поселкера школа, 11 тика, иштта кхы а. Д1ахо уж тайпа г1улакхаш хургдоацаш в1ашт1ехьадахийта деза г1улакх.

Нов. Похвищева белгалдоаккх Нохч-Г1алг1ай АССР халкъа боахама 1964—65 шерий плана т1еи бюджета т1еи грозненски городской организацей керттера хьашташ теркалдаьлга. Цо ахь т1адех, Черноречье яхача поселкера химически заводе кхаччалца трамвайни лини йилла я, иштта кхыдолча г1улакхашта а лаьрх1а ахча хьожаделга.

Химически промышленность ц1енхаштта дег1айоалаяра доккхий декхараш хьалхашка оттадаьд КПСС ЦК декабрьски Пленумо, аьлар депутата С. Сидельникова. Цо дийцар химически мехкдаьтта чакхдоахачен промышленноста предприятей балхах. Укх шера лийрх1ачул дукха дукхаг1а арахийцай минеральни удобренеш, фенол, ацетон, искусственни васкоан дьари, штапельни к1адаш, иштта кхы а. Докладчико аьлар, республике х1анз дукхаг1ча даькъе хьалъяь ынйлй химически завода синтетически этилови спирта шоллаг1ча арг1ан объекташ, дика латт балхаш кхыйолча г1ишлошка а.

КПСС ЦК декабрьски Пленумо д1адеххача тайпара в1ашт1ехьдаккха деза х1ено химически промышленность дег1айоалаелга. Дукхаг1а арахеца еза дика продукци. 1964 шера хьахьожадаьча ахчах пайда эца беза хьалхарча ах шера. Т1аккха торо хургъя сихаг1а керда мошносташ хьалъе а болх беш йола предприятеш шеръе а.

Нов. Синельникова тешал ду республика химически мехкдаьтта чакхдоахачен промышленноста болхлоша шоашта хьалхашка латта декхараш толамца кхоачашдергхилара.

Депутата М. Мамаева дийцар юрташкарча къахьегамхой хьашташ мишта кхоачашду республика потребительски кооперацe. Укх т1еххьарча шера, аьлар цо, товарооборот дег1аенай 36 процент. Дукхаг1а дехкад тайп-тайпара товараш. Ч1оаг1а дег1аделькхад юрташка бахача наьха хьашташ. Из г1улакх цехаддаш теркалде деза. Цхьабакъда, х1ана а т1ехь бокъонца деррига г1улакхаш в1ашт1ехьдаьккадац юртарча наьха хьашташ дизза кхоачашдара. Цкъаза кийслу базашкеи складашкеи шортта дола товараши тикашка доацаш, лакха ца товараш доккхара культура а. Растраташ еш моттигаш кийслу.

Д1ахо сихха дег1айоаг1аргья юртарча торговле материально-технически база. Укх шин шера хьалъе лаьрх1ад 92 керда тика, 8 столови, 4 холодильника, 50 тикаярта а яьккха тоае, иштта кхы дукхха а. 1965 шера болх бе йоалаургья респотребсоюза Гудермесски консерваи завод. Республика кхыча районашка а хьалъергья сомаш кийчбеш йола предприятеш.

Нов. Мамаева йоах, потребкооперацe балха юкъера кхоачамбоацараш хилара керттера бахьан да торгови кадраш харжара г1улакх ледара латтар. Дукхаг1а юкъеоза беза торговле балха кегирхой, къаьстта кхалнех.

1алаьмате доккхий декхараш оттадаьд КПСС ЦК декабрьски Пленумо х1анз юртбоахама къахьегамхошта хьалхашка, аьлар «Назрановский» совхозерча г1орваьннача звеньевойс депутата О. Мальсагова. Юртбоахама химизаци яро йоккхий торонаш хьаелл. Колхозий, совхозий къахьегамхой х1ана чуйийна къахьегаш ба еррига культураш дикаг1а хьувкъаргйола г1улакхаш в1ашт1ехьдахара. Укх шера х1ара гектара т1ара, йоах нов. Мальсагова, са звенос чуийцар 53 центнер фуьалъяьха хьажк1аш. Т1адоаг1ача шера оаха лаьрх1ад х1ара гектара т1ара 70 центнер к1езигаг1а йоацаш фуьалъяьха хьажк1аш чуэца. Мишта кхоачашде лерх1 оаха из г1улакх. Кхетамца хьахле лелае еза декабрьски Пленума решенешца, дукхаг1а пайда эца беза минеральни удобренеех. Х1ара гектара т1а масса еза мел эша удобрени. Ч1оаг1а лоарх1аме да агрономически 1илма яхача тайпара нарех пайда эцар.

Д1ахо нов. Мальсагова дийцар Наьсарен района промышленности юртбоахами дег1аахара дешаш. Оратеро белгалдаьккхар тоае езаш районе дукха юрташ хилар, царна электрификаци езилга, юрташка хий диллара г1улакх тоаде дезилга.

Нажай-Юртовски районера къахьегамхой хьашташ кхоачашдера ноакъостал дийхар депутата А. Мачигвас. Колхозашка хьалъе еза берий яслеш, къабеннараштта ноакъостал дергдола фондаш в1ашаг1йоаха еза. Къаьстта терко е езаш г1улакх да наькъаш тоадела, цхьайолча юрташка хий дуллилга.

Нохч-Г1алг1ай АССР здравоохранение министра депутата М. Имербиева белгалдаьккхар республике дукха дика больницаш, х1ьта гоаза дарба деш болх лораши хилар. Цхьабакъда, хьалхашна латта декхараш ч1оаг1а беккхоахе да. Цудухьа моттигера Советаш, здравоохранение органаш декхарийла я ца болх лертт1а в1ашт1ехьбаккха. Эггара хьалха тоаде деза республика юрташкара санитарни г1улакх. Из болх ч1оаг1а во латт Урус-Мартана, Шьала, иштта кхыйолча а районашка. Сихаг1а хьалъе еза медицински учреждениеш, цу г1улакха хьахьожадеча ахчах бизза пайда эца беза. Цахаддаш йоахко е еза медицински учреждениешка болх беш болча лорий.

Депутата Т. Эсенбаевас доккхал а деш дийцар Лакхехьарча Советага Грозненски района къахьегамхоша укх шера даьхача толамех. Совхкарчул дукха дукхаг1а дехкад к1ат, фуаш, дулх, баьца дааршн, шекарн свекла. Иштта кхыйола продукташ. Цхьабакъда, кхоачамбоацараш а да совхозийн колхозийн балха юкъе. Районо кхоачашъянзар пачхьалкхена шура доххара план, х1ьта цхьайолча фермашка совхкарчул к1езигаг1а яьккхар шура.

Т1ехь-т1ехьаг1а, аьлар оратора, тоалуш доаг1а юрташкара вахар. Районе укх т1еххьарча шерашка хьалдаьд эзараш дика к1енош, дукхаг1а дехкад оаьмцаш. Цхьабакъда, х1ана а тоъан школаш, лертт1а 1алацбац наха йоагоча х1амаш.

Нов. Эсенбаевас тешал дир, Грозненски района къахьегамхоша вор1 шера план толамца кхоачашъергхилара.

Нохч-Г1алг1ай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела депутата И. Алмазова къаьстта белгалдоаккхаш дийцар, вай мехка шерра коммунизм хьалъеча хана Советий лоарх1ам мел лакхлу. Иштта лакхлу депутатий, масса кала йолча комиссей лоарх1ам а. Миллионаш болча къахьегамхой общественни балха школа хинна д1аэттай Советаш. Вай республике 80 эзар гаргга болча къахьегамхоша хьанаре дакъа лоац Советий балха юкъе. Дика болх бу хьалха латтача Орджоникидзевски, Гунибски, Староатагински, Каргалински, иштта кхыйолча юрта Советашка в1ашаг1ъеккхача общественни организацеша. Цар ч1оаг1а хьалъер юрташ тоаяра, юрта боахама экономика лакхъяра колхозаштеи совхозий болхлоштеи юкъе социалистически эль йоаржаяра.

Цхьабакъда, йоах нов. Алмазова, массанахьа а лердача хьалхашка хьежжа болх бац моттигерча Советаша. Цхьайолча моттигашка лертт1а терко яц масса хана йолча комиссей балха, депутаташа хаинахьа харжархошта хьалхашка отчет дац. Цхьайолча райисполкомашна цехаддаш йоалаю яц медицински учреждений, школай. Дукха за йоццаш Лакхехьарча Совета здравоохранение масса хана йолча комиссе тахкар иштта 1алашзаьй йолча х1аманца Наьсарен Урус-Мартанерча больницаш. Гучадаьлар цига шийла хилар а, х1ьта из бахьан долаш цамогаш бола нах чуахар а. Из г1улакх мишта лоец хинна районисполкомий председателаша?

Вайна хьалхашка латтача декхарех лоарх1амег1а дарех ца1 да керда сег хьалхевар. Республике х1ана а да т1ехьадисаь г1улакхаш. Лири къовсам лоаттабе беза нарца. Дукхаг1а ба беза нах юкъе кхетама болх. Т1аьаьр де деза советски закон телхадаьрашца. Царнара г1улакхаш сихаг1а къастаде декхарийла я следственни органаш. Д1аяхача замах юкъедисача воча г1улакхаша къовсам лоаттабе оарцаг1ъоккха еза еррига общественность, вай писателаш, 1илман болхлой. Т1ехьадисаь г1улакхаш лелаеш болчарца пабезам совбоаккхаш йола пьесаш уттае декхарийла да театраш. Цу тайпара спектаклаш яц. Писателаша М. Мамакаевеи, Х. Ошаевеи, В. Щепетьевеи лаьаеш лехаьра дукхьаьлаьра «Гибель Вендетти» яха повесть. Из дика да. Из г1улакх д1ахо дахьа деза писателий Союзо. Вайна иштта эш буржуазни идеологецара аг1аэло совбоаккхарг1ола произведенеш а. Республиканский газеташ декхарийла да д1аяхача замах юкъедисача кхоачамбоацарашца лира къовсам лоаттабе.

Интернационализма, патриотизма кхетамца, йоккхаг1ча т1ехьеэ дикача оамалашца, доная долаш, принципиальность хургйолаш, коммунизма сийлен идеалашта мут1ахьа болаш кхиахьеба беза кагирхой.

Ведана района дукхаг1ча хьайбаш лелайераше толамца, кхоачашдаьй т1айийца социалистически декхараш, аьлар депутата З. Сидиевас. Со хойркала болх беш я Ленина ц1ерахча колхозе. Са а караг1даьлар шура яккхара шера план а т1айийца социалистически декхар а кхоачашде. Района къахьегамхоша боккхача безамца т1айийцар КПСС ЦК декабрьски Пленума решенеш. Тха района къахьегамхоша, йоах нов. Сидиевас, сийленна кхоачашдергда хьамсарча партео шоашта хьалхашка оттадаь декхараш.

Профсоюза организацей балха, коммунизм хьалъеча нар лоацача даькъа хетадир депутата С. Сидельникова шийн къамаьл. Цо дийцар, вай республика профсоюзаша мишта йоаржаю коммунистически къахьегам бахьан социалистически яхь, мишта оарцаг1боах къахьегамхой коммунизм хьалъяра сийлахь-йоккха Программа кхоачашъяра.

Нов. Сидельникова критика йир цхьайолча боахама организацей кулгалхошта, цар болх дика в1ашт1ехьа ца баккхарах. ГАРО яхача заводе цхьадолча автобоахамашка дукха кхоачамбоацараш да балха юкъе. Нов. Сидельникова белгалдаьккхар, нах чубаха ц1енош хьалду коопераци дег1айоалае езилга а, х1ьта цу г1улакха вай республике лертт1а йоакхо ца елга а.

Нов. Сидельникова тешал дир 1964-65 шерий халкъа боахама план республика къахьегамхоша толамца кхоачашъергхилара. КПСС ЦК декабрьски Пленума решенеша дегаш увоттадаьча къахьегамхоша бизза пайда эцаргба чура торонех, производствана юкъеккухьаргья керда техника, технологи, дикаг1барий опыт.

1алаьмате боккха лоарх1ам болаш я КПСС ЦК декабрьски Пленума решенеш, аьлар депутата Т. Тарамоевас. Цар торо хулийтаргья промышленность а юрта боахам а д1ахо ц1енхаштта дег1абоалабе. Х1анз Урус-Мартана района къахьегамхой чуйийна къахьегаш ба декабрьски Пленума решенеш толамца кхоачашъяра. Дукха ба районе доккхий толамаш даьха механизатораш. Хьокхане къахьет Кагерманова Оалхазара кулгалдеча комплексни бригада.

Дика къахьийгад хьажк1аш лелаеча Чагаев Ибрагима, свекла лелаеча Хаджимурадова Асмас, иштта кхычар а. Дика болх бу района интеллигенце а. Хьехархоша нов. Малютинас, Карнукаевас, библиотекара нов. Баталаевас, иштта кхычар а хьинаре дакъа лоац юртий вахаре.

Нов. Тарамоевас вех Урус-Мартане хьалъе йолаяь меланжеви комбинат, сихаг1а йистеккхар, школашка дукха сменах занятеш хургйоацаш г1улакх в1ашт1ехьдоаккхаргда, вовшаш тоаделга.

* * *

Нохч-Г1алг1ай АССР Лакхехьарча Совета шоллаг1ча сесси шийн болх чакхбоаккхар.

КПСС ЦК ПЛЕНУМА РЕШЕНЕШ—ВАХАРА ЮКЪЕ!

ДУКХАГIА ХЬАДЕХА ПРОПАГАНДИСТАШКАРА

1964-ча шера кхиэрча КПСС ЦК июньски Пленумо керт-тагIарех цхьа декхар оттадьа партe идеологически балха хьалхашка — партийни пропаганда шорьйри цуя чулоцам лакхбари. Парте уж указанеш вахаре кховчаш а еш, кадраштa марксистско-ленински кхетам балара гIулакхаш массала уйла тIайохийташ леладу Грозне городской партийни организаце.

Укх дешара шера дикка шеръяьй политически дешара сеть. Политически дешара тайп-тайпарча доакъошта юкъе бахаб 10 эзар совгIа бола керда ладувгIархой, хIаьта берригаш ларьхIача уж 48 эзарнел совгIа ба, ши дакъа парте боацараш а болаш. Политически дешара сеть чехка дегIайоагIа Заводской, Ленински, Октябрьски районашкарча партийни организацешка.

Фу бахьан долаш да марксизм-ленинизм Iомаяра наx тIаккер? Эгтара хьалхара цуя бахьан да КПСС программа, парте XXII-ча съезда решенеша а иштта цул тIехьагIа хиначa КПСС ЦК Пленумаша а коммунизмах йола Iилма теори дегIайоалаяр, вахарнеи къахьегамхой коллективаша кховчаш деча декхарешцеи партийни организацеша политически дешар айхха дувзар. Политически дешара системана парте боацараш юкъеэзара бокхха лоархIам болаш хилар культураи техникаи университеташ, хьалха латтача опыта школаш, лектореш хьеллар.

Политически дешар вIаштIехьдаккхар эргаьлаьхад партийни комитеташа. Лакхлуш латт политически дешар шоаш Iомаделга, марксизм-ленинизм шоаш Iомаелга хIанз керттера метод а хиннa дIаэттед коммунисташтa. Цунца дувзаденна дукхагIа хиннай теоретически семинараши лектореши, тоабаьб консультацеш телара болх. Партийни организацеша шоашта ду новкъостел довзача коммунисташeн парте боацарий активаси КПСС истори, марксистско-ленински философи, политически экономи санна дола предметаш шоаш Iомадеш бараш дукхагIа ба хIанз. Геттара йоккха уйла тIайохийт халкъашта юкъерча коммунистически болхлойн болама теори а тактика а Iомаяра. ЛадувгIараш сов дукха хилараx цу циклах йола лекцеш кхаьнакхьа ешилга вIаштIехьдаккха дийзар тха. ДIадахача шерий опытах вIашагI а ехка предприятешка болх беш я дукха лектореш. Уж тайца лектореш вIашагIъехк конкретни экономика Iомаерашта а. ЛадувгIараш болх беш болча предприятей экономически анализа лоархIам а беш лелабу цар болх.

Дешархой кхетамга а балхашка а хьежаш вIаштIехьдоах политически дешар. ДукхагIа теркам тIаахийта дьнинад кулгалдеча кадраштa марксистско-ленински кхетам балара. Докладчикий, лекторий, пропагандистий балхашта уж юкъекхувл партийни комитета, хIаьта царех дукхагIбараш дешаш ба марксизма-ленинизма университете, теоретически семинарашка. КПСС городской комитетерча университете дешаш я города партийно-боахама актив. Укх тIехьарча хана ладувгIараштa лекцеш йийшар профессора нов. Забаринске, мехкдаьтта чакхдоаккхачeн химически промышленноста управлене керттерча инженера нов. Мустафина, технически Iилман кандидата нов. Дудина, города керттерча архитектора нов. Куличкова. Города актива химически мехкдаьттан промышленность дегIаяра СССР а иштта вай республикашка а тоpонаш, тIехьарча хана Iилманеи техникеи карагIдьинараш, Нохч-ГIалгIайчеи столица толара план йовзийтар цар города активa.

Тоабаьб юкъерча звеной кулгалхошмара болх. Эзар совгIа мастери бригадиры юкъеэзаь мастерий школашта. Марксистско-ленински теори, производства экономика, къахьегам вIаштIехьбаккхара, хьалха латтача опыта дешаш Iомаду цар.

Интеллигенце политически дешарах лаьца дувцаш партийни организацешeн цар комитеташeн интеллигенце тайп-тайпарча группай идейни хьашташ дикагIа кховчаьдеи хилар белгалдаккха деза. Тхона хетаргахьа пайда бьнинаб хьехархой, лорий общественни университеташи лектореши санна йолча дешара формаех. Балха говзали марксистско-ленински образовани вIаши дика ювз цар. КПСС Заводской райкома хьехархошта вIашагIъеллача Iилмани политически знаней общественни университета балхах масал доаладергда аз. Исторически, физико-математически, естественно-научни, эрсий меттеи литератураи, эстетически кхетама факультеташ я цу университете. Марксистско-ленински теоре дешаш Iомаду, шоай балха говзал лаккхъю ладувгIараша. Мехка а доазол дехьа а хула доккхий хIамаш нахаддаш дIадувц хьехархоша. Дешара плана юкъедоагIа промышленностей юрта боахамеи производствай хьалха латтарашца вIашагIбетталулга, экскурсеш елга. Царна лекцеш еш партийни советски болхлош, города Iилмахоша. ЛадувгIарий безам совбоаккх, цар практически балха доккха новкъостал ду университетерча занятеша.

Политически дешара система керттера моттиг кхоач Советски Союза Коммунистически парте историена, обществана революцини хувцам беча цун мIаьхийча опыта.

КПСС XX-ча, XXI-ча, XXII-ча съездашка марксистско-ленински теоре цхьадела дешаш творчески дегIадоалaдаро дукхагIа лакхбаьб коммунистийни парте боацарийн парте теори, марксизма-ленинизма классикий произведенеш Iомаярца бола безам. Парте истори Iомалеш 45 эзар гаргга саг ва городе. 192 кружоки семинари я цар дешаш. Парте историе керда учебник кепа теха арадаккхаро кIоаргагIа а бокъонца а Iомаде вIаштIехьдалийтар из предмет. ЧIоагтIа творческегIа Iомаде доладаьд парте истори. Семинараштеи кружокаштеи нийсса пайда эцаш я ленински чтенеш, партех йола чтенеш санна йола парте историена пропаганда яра формаш. Къаьнача коммунисташа къамаьлаш деши историко-революционни фильмаш хьокхаши еш уж материалаш. Укх деношка дIадолладаьд халкъа чтенеш оала коммунизмах лаьца йола материалаш ешилга. Из гIулакх хьал а лаьца хьалхара дIадоладир Центральни ремонтно-механически завода партбюрос. «Парте, коммунизмага дуг тхо» — иштта аьнад заводчанаша халкъа чтеней хьалхарча темах. Коммунизм хьалъяра программа ювцаш къамаьл дир КПСС XXII-ча съезда делегата парте горкома секретара нов. Беляева. Хьалха шийна дайнараш дувцаш къамаьл дир В. И. Ленин бIаргавайначa къаьнача коммуниста нов. Климова. Завода истори, коммунистически къахьегама болам хьакхилара истори довзийтар цеха начальника нов. Соболева. Коммунистически къахьегама цIи лелаеча завода гIулакхех, керда саг хьалхевараx лаьца дийцар коммунистически ударника нов. Неговора. «Кремлевски куранты» яхача спектакла отрывок хьехкар М. Ю. Лермонтова цIерахча театра артисташа.

Экономически знанеша пропаганда елга керттера а хьалхагIа де деза а декхар лоархIаш белгалдаьккхад парте XXII-ча съездо и КПСС ЦК июньски Пленумо. Уж декхараш кховчашдеш, кадрашта экономически кхетам балара дакъе дукха балхаш даьд города партийни организаце укх тIехьарча шерашка. Цудухьа, партийни дешара системе хьалхара моттиг а лоац цо. Кружокашта, семинарашта, юххьанцарча экономически школашта нийсса бокъонца вахара юкъе денад экономически конференцеш елга а. Духхьал дIадахача дешара шера 79 яьй уж. Укх дешара шера а яьй дикка экономически конференцеш. Хьалхара конференци «Красный молот» яхача заводе хилар. КПСС XXII-ча съезда решенешка хьежжа арахецаче продукцега дIадолдар лохдара резервашта хетаьь яр из.

Шерра яржаш латт коммунистически къахьегамеи хьалха латтача опытеи школаш. Грозне хьалххара вIашагIйохкаш я уж. Цу школашка шоай политически экономически кхетам лакхбеш, къахьегама хьалхе лелара методаши керда техникеи технологеи карарзаеш ва 7 эзар совгIа болхло.

Iомаеш йола материалаш лерттIа болхлой коллективай декхарашца бувзам болаш хилараx хьахиннаб дикагIйолча коммунистически школай толам. Духхьал новаторашеи рационализаторашеи болх беча моттигашка практически занятеш яра метод шерра юкъокхухь цар пропагандисташа. План тIехкховчашъяра къахьегам лерттIа вIаштIехьбаккхара, къахьегама оасарле лакхъяра тIехьа наха лоаттабеча къовсама доккха новкъостал ду нийса вIашагIделлача экономически дешаро. Вешта аьлча, пайданегIеи нах къахьегама тIаберзабеши хулийт партийни пропаганда. Из хьахьокхаш да Грознерча къахьегамхой практически гIуллакхаш. Цхьайтта бетта производственни планаш толамца кховчашйир города предприятe коллективаша.

Цунца цхьана белгалдаккха деза КПСС ЦК июньски Пленума решеней ерригача партийни организацешeн цар комитеташeн боаггIащ бола лархIам ца бар. Нийслуш я кадраштa марксистско-ленински кхетам балара, кружокийи семинарийи кIоарггарча чулоацаме лерттIа доал ца деш йола партийни организацеш. Октябрьски районе политически дешара гIулакх мишта латт хьожаш хилар КПСС горкома идеологически отдел. Цига гучалаьлар цхьайолча кружокийи семинарийи балхаца формализм хилар. Масал доаладе мегаргдолаш я локомотивни депора коммунистически школа. Цун пропагандист нов. Ануфриев занятешка кийчлац, духхьал учебника тIара материалаш ешарах кховчам а бийя Iа, цудухьа беззаме дIайолхац занятеш, политически дешара уйла тIайодеш бац ладувгIараш.

Вагонни депо, бурув деттача контора, гIишлои-монтажни цеха, иштта кхыча предприятей партийни организацеша шоай пропагандисташкара лерттIа болх белга хьа ца дехарца машар лоаттабу парте райкома. Хьехара формаши методаши эргаяхац, лоаццача къамаьлах кховчам беш багIа царех цхьабараш. ЛадувгIарашца кIоаргга чулоацам а болаш беседаш ца про дешаш бараш лерттIа занятешка кийчбалара бехктокхам лохбу, духхьал хьаахар мара кху пайда ца эцаш занятеш дIаухийт. Организационни дешаш кховчаш ца деш а партийни организацеш я. Графиках занятеш ца еш, уж тIехьайоалхаш, ладувгIараш лерттIа хьа ца ухаш йола моттигаш а нийслу. Парте райкома а дерригаш даьлаш пропагандистий болх лер тIа баккхара, дукха ба царна юкъе пропагандистски балха методиках ца кхетараш а. Районе лоархIам беш дац ладувгIараштa практически заданеш а телаш, экономически политически дешарца боахамий декхараш кховчашдар санна дола пайдаенера гIулакхаш. Къахьегама хьалхе латтача методанта пропаганда яра цо доккха новкъостал дергдолаш ельа лерттIа таркалдеш дац хьалха латтараша бола беча моттигашка практически занятеш яр санна дола лоархIамера дешаш а.

Партийни пропаганда лерттIа дIа ца оттаярах дола Октябрьски районера кховчамбоацараш дувцаш белгалдаккха деза кхыча районашкарча партийни организацешeн цар комитеташeн де доагIача тайпара марксистско-ленински дешара кулгал ца деш моттигаш хилар. Укх гаргарча хана долаш дола кховчамбоацараш дIадахара КПСС ЦК декабрьски Пленумо къахьегамхошта хьалхашка оттадаь декхараш толамца кховчашдергдолча тайпара хургдолаш политически дешар лаккхараш шоай беррига низ тIаберзабе беза партийни организацеша. Пленума материалаш вахаре хIанз эцаш хилара лоархIам а беш уж кIоаргга Iомаелга вIаштIехьдаккха деза вай. Цу гIулакха конкретни экономика ерригача кружокашкеи школашкеи 2—3 занятиш еrгйолаш оттадаьд, хIаьта экономически профилах йоацача кружокашкеи школашкеи шишиа, семинарски группашка цхьацца занятиш йича баккъахьа хургья.

Парте ЦК декабрьски Пленума материалаш Iомаелгеи химически промышленностей беррига халкъа боахами сихха дегIабоагIаргбола гIулакхаш вIаштIехьдаккхарeи цхьана дIадахьа деза.

Семилетка хьатIадоагIача шера кховчаьде дезаш керда а доккхий а декхараш латт къахьегамхошта хьалхашка. Коммунистийни парте боацарийн идейно-теоретически боарам лакибарца, коммунизм хьалъяра законаш царна бокъонца довзийтарца, городерча болхлойн гIулакхерча кьайна беррига низ уж декхараш кховчашдера тIаберзабе вIаштIехьдаргда городской партийни организаце.

П. ЛАТЫШЕВ,
КПСС грозненски горкома секретарь.

ЯЛАТАШ ХЬУВКЪИЙТАРА ЙОАКХО Ю КОММУНИСТАША

ПАРТИЙНИ СОБРАНЕРА

Колхоза экономика айяра даьккъе дика камаьхал а йоалаш чакхдаьккхар Шелковски колхозно-совхозни производственни управлене Кирова цIерахча колхоза къахьегамхоша дIадахa 1963 шу. Дикка тIехкховчашдир юртбоахама продукци яккхара а паччахьалкхенга йохкара а хьакъехьа тIайийца хинна социалистически декхараш: ялата — 175 процент, духа — 114 процент, фуашта — 106 процент. Цхьабакъда, карагIдаьнначох кховчамбеш бац колхозой. Лаьттанцара а кьайбашкара а йоала продукци кхы дIахо а сихха алсамъяккхара наькъаш лохаш ба уж.

ДIадахача шера итогаштеи дIахо йодача хапарча декхараштеи хетаьйр дукха парте боацараш а тIаболаш укх деношка хинна колхоза юккъьанцарча партийни организаце собрани. «Хиш дехкача лаьттаех пайда эцари парторганизацерча коммунистий декхараши» яхa доклад йир колхоза керттерча агронома нов. Е. О. Табацкова. Керттера уйла тIаерзайир хиш дехкача лаьттаех дикагIа пайда эцара, кхишка минеральни а органически а удобренеш яхкара, дIайийна хIама массаза а дика хьувкъаяра дешашта.

Доккхий а сийлахь а декхараш да семилетка ялхлагIча шера юрта боахама культураш хьувкъайра дакъе колхозкоша шоашта хьалхашка оттадераш — хиш дехкачи лаьттай хIара гектара тIара 35—40 центнер ка болча ялатеи 55—60 центнер фуалъьхача хьажкIийи йоаккхилга. Из декхар кховчашдара тIаерзаяьй хIанз колхозхоша шоай керттера уйла.

Геттара дика кийчдаьча оахам тIа дIадийна ши эзар совгIа гектар гурахьа дуп ялат да колхозе. Цунах цхьадар ялат дIаделехьа хий диллача лаьтта дийна да. Ахакел совгIа долча кIигеи мукхагеи хIаьлехьа а азотни калийни удобренеш дIаккачийтай. БIаьстан культураш дIаюргйола деррига лаьтта аьхад. Кхь комплексни бригаде хьажкIаш лелаергйола йиъ звено вIашагIъеллий. Цу звенонти доал де оттабаьб йоккха опыт йола хьалха латта механизатораш: Василий Молочков, Мусаев Махьмад, Цаболов Георгий, Филимоненко Николай. Коммунисташи комсомольцаши юкъе а боагIаш ворхIворхI саг ва хIара звеноцa. ХьажкIаш лелаерашка хьадда дIаденнад цар хьажкIаш дIаюргйола лаьтта а техника а.

Коммунист Шафиев Джабраил керте латтача шоллагIча бригаде вIашагIъеллача комсомольско-кагирхой звенос 300 гектар хьажкIаш лелаергья: 200 гектар ялата лаьрхIаи 100 гектар силоса лаьрхIаи. Молочков Василе кулгалдеча звенос хьажкIаш дIаюргйола деррига лаьтта оахам даь а кийчдаь а да. ТIоадал Iоаяра хьалхе а хий диллад. Планах 1300 тонни кхо, 80 тонни суперфосфат, 70 тонни аммиачни селитра лаьттанга дIакхачийта дезаш я звено. ХьажкIаш дIаелехьа цкъаи уж дегIайоагIача хана шоззеи хий диллa деза. Ерригача колхозо дIаесa хьажкIаш эзар гектар гаргга я.

ДIайийна юртбоахама культураш дика хьувкъийтар дукха лоаттабеча къовсаме геттари боккхача лоархIаме я техника. Техникаи ханнахьа я дика а ремонт ярга хьежжа леларгда дорригa балхаш.

Ставропольски края Георгиевски производственни управлене механизатораша даь кхайкарал чIоагтIа хьал а лаьца, колхоза говзанчаша дош деннад хIамаш дIаюши лаьттанцара кхыдола балхаш деши йола агрегаташ 1-ча февралеи, хIаьта трактораш 20-ча мартеи ремонт яь йистeяха. Цу ремонтаца цхьана балхаш дIа а доладаь ка бола ялат, хьажкIаш чуэцачеи силос хьокхачеи комбайнашта 1-ча мае ремонт яь яккха.

Укх шера доккхий хьувкъамаш дахара даькъе шоашта тIалатта бехктокхам кхета а бь, звенонтa керте латтараша дош деннад, капитальни ремонт эшача тракторашкареи автомашинашкареи дIанйеккхина, кхы мел йолча юртбоахама инвентара бригадашка шоаш ремонт е.

Шоай деша дай а болаш чакхбоал уж. Ерригача колхозe а чакхбоалаш латт квадратно-гнездови хьесапе мугIарегIа хIамаш дIаюча сеялкашта, нохараштa, маккашта, культиватораштa, йол хьокхача машинашта, иштта кхычарча ремонт яра болх. Ха-ли ца къовсаш, хило-оатто ца лоархIаш из болх къаьстта дика беш ба механизатораш Калинкин Мухтар, Овчаров Владимир, Кириченко Александр, Молочков Валентин. Тахан а тIехь ялат хьакха дIаоттаe йиш йолаш шоай комбайнаш кийчъяь баьнниб комбайнераш Кушнарев Иван, Попов Дмитрий, Бочин Николай.

Кхы кIезигагIа дац звеньевойштей звеной кхыча членаштеи тIалатта балхаш а. Ловццача хана дIа а дикьа цар кхашка Iодиллад эзар гаргга тонни ширдьнина кхо. Цу дерригех кхоалагIа дакъа кхо диллад шоллагIча бригадерча № 2 йолча звенос.

Кхашка хий дехкара гIулакх Iомадеш Шелковски хина управлене хьайийлача курсашка хиннав звеной членех тkьаьх саг.

А. САЛОВ,
Шелковски производственни управлене партвома инструктор-парторганизатор.

7 ЭЗАР МЕТР ДУКХАГIА

Укх чакхдаьннача шера геттара дика къахьийгар «Сунжанефта» Карабулакски бурув деттара контора разведчикаша. Планах шера 49 эзар метр бурув тоха дезаш хиннача бурув деттараша кьоггаьа а 56 эзар метр бурув тохаьд. Дукхача хана денз хьахулача кердаче шере чотах болх бу цар. Деррига технико-экономически хьоккамаш кховчашдаьд, 360 эзар сом ахча кходаьд.

Иштта дика камеькал а ньяьа накъа баьхкар мехкдаьтта декхараш семилетка ялхлагIча шера.

Маркхала наьестковани яр, вIашагI габарит йолча бурош бурув деттар — цу толашагIа йолча технологек доккха беркат даьннад бурув деттарашта. Массане а чIоагтIа мотадеш да ГрозНИИ системах йола одношарошечи бурош.

ДIадахача шера юрски тIоадашкара мехкдаьтта лохаш 4300 метр кIоарга бурув техад № 107 йолча скважина мастер Н. Ф. Кисьяненко керте латтача коммунистически къахьегама бригадо. Иштта проектах 4500 метр кIоарга бурув тоха дезача № 122 йолча юрски скважинана чIоагIа хьинар айдокха бурув тохаш я мастер-новатор И. М. Бородацкий керте латта коммунистически къахьегама бригада а. «Грознефть» объединене эгтара дукхагIа бурув теха бригада я из — 7223 метр. Балхаш иштта дика ду мастераш Н. А. Афанасенко, В. Ф. Касанов, Н. М. Губин, Д. И. Тоикогубов, М. С. Яшин керте латтача коммунистически къахьегама бригадаша а.

Дукха беркат доалаш балхаш ду рационализатораша. Шоаш лургьа аьнарел шоззеи аккхзеи дукхагIа рационализаторски предложенеш еннай цар. 250 совгIа рационализаторски предложенеш еннай Карабулакски бурув деттара контора рационализатораша, 120 эзар сом гаргга пайда а луш балха юкъеййхьа я царех дукхагIъяраш.

«Сунжанефта» НПУ предприятешта юкъе хиннача рационализацеи изобретательствай хьакъехьарча хьежара-конкурса итогаш йича хьалхара моттиг яьккхай карабулакски бурув деттараша. ДикагIа бола рационализатораш ба бурильщика гIоьнча В. Кирин, аьшкапхьар У. Гандалоев, бурильщик А. Золин, бурув детта мастер В. Катков, вокхагIа вола бурув деттара мастер Катасанов, иштта кхыбараш а.

Шоай беррига низ тIа а бахийта 1964-ча шера кхы а дикагIа къахьегаргда Карабулакски бурув деттача контора разведчикаша.

А. БАКАЛЮК.
Карабулакски бурув деттара конторe технически отдела инженер.

Центральни ремонтно-механически завода нов. Соболева кулгалдеча механо-сборочни цехе дукха хана денз болх беш ва Богашев Увайс. ХIара смена норма тIехкховчашъю цо. Иштта дьинаре къахьегарах хIанз 1965-ча шера чотах къахьегаш ва из. Мишта вIаштIехьдоал цуя иштта доккхий къахьегама толамаш даха? Уж толамаш даха торо хул болх нийсса вIаштIехьбаккхарца. Хьалхе а дIенз болх бовзара дика къахьет цо. Хьажа а хьожаш чертежаш Iомаю. Шийна эшарг мел йола оатхалаш кийчъю, кхом бу балха хана. Цо балха юкъеххухьача рационализаторски предложенеша а новкъостал ду цунна дя тIехьа къахьегама оасарле лакхъякха. Дукха ха йоацаш манифальдашта хир дакхара цо балха юкъейихьача рационализаторски предложене торо хилийтар къахьегама оасарле 50 процентага кхаччалца лакхъе. Ше цига болх бе волавелча денз дукха керда балха баькха болхлой Iомабаьб цо. ХIанз токара болх Iомабеш ва из Костоев Хьажбикаран Елисеев Лаврентеи.

Б. КОСТОЕВ.

Сурта тIа: Богашев Увайс Костоев Хьажбикари хьаьча оатхалга хьожаш ба,

И. Панека сурт.

«Росгипрозем» Къулбехьеи филиала Нохч-ГIалгIайчеи землеустроительни экспедице доккха новкъостал ду юртбоалама. Лаьтта тохкаш, лаьттан карташ уттадеш, республика колхозаши совхозаши дегIайоалаяра перспективни планаш уттаеш.

СУРТА ТIА: лаборанткаш Баммамова Тамареи Ковалева Любаи лаьттан плотность юсташ боахи.

В. Байдалова сурт.

ТIАГIЕРТТА КЪАХЬЕГА ХЬАЛХАРЧА ДЕНОШКА ДЕНЗ, ХЬАЙБАШ ЛЕЛАДЕРАШ!

ЦХЬАН СОВХОЗА ШИН ФЕРМЕ

Урус-Мартана производственни управлене «Горец» совхоза йиьлагIчеи пхелагIчеи отделенешкарча шурий-товарни фермай хьалаш цхьатарра дале а балха хьокхамаш-м тайп-тайпари да.

ЙиьлагIча отделене кхоабача 546 божанах 370 етт ба. Укх шера хIара Iаттагара планах 1600 килограмм шура яикка езаш бар ферма къахьегамхой. ХIара Iаттагара яьикха шура дIадахача шера яккха езачох 70 процент совгIа мара яц.

Кхы дикагIа латтац шура яккхара гIулакх пхелагIча отделене шурий-товарни ферме а. ХIара фуражни Iаттагара 1411 килограмм мара шура яьккхац укхаза, вешта аьлча яикха езачох 77 процент. Цхьабакъда, укх тIехьарча хана, наькха санна, тоабаьь цар шоай болх. БелгагIа лакхденнад шура яккхара хьокхамаш, юкъера лаьрхIача хIара фуражни Iаттагаро цийнахьа 4 килограмм шура йоалух укхаза, цхьабакъда, йиьлагIча отделене шурий-товарни ферме шозза лохагIа ба из хьокхам.

Фу бахьан долаш да хьалаш цхьатарра доалаше шура кIезигеи дукхеи йоахкилга?

Совхоза керттерча зоотехника Мусаев Абубакара оттаьча рационах хIара беттачо Iатта 3 килограмм ча, 3 килограмм йол, 15 килограмм силос, 5 килограмм жоми 30 килограмм бардеи тоьа доаргбаьда, из рацион а кховчашъяц укхаза.

ПхелагIча отделенерча ферме деннеи бусеи цхьаьа Iатта лу: 5 килограмм ча, 25—30 килограмм силос, 15 килограмм жом, иштта барда а. Дика лоаттаду хьайбашта ешаш дола гIулакх, цIенача лоаттаду уж, ханнахьа хий моладу. ЦIоньео хьайбаших доахангара шура, хIара доарна оза а оаш дIалу из. Цу гIулакхо торо хулийт шура кхаибе, из дукхагIа яккхаIаша тоьаа гIожа доакъар IалашдаьдацII укхаза, къаьстта кIезига Iалашъяьй йол. Цу гIулакхцa сагота бац отделеней а совхоза а кулгалхой.

З. ГЕЛИСХАНОВ.

Хьалха латтараш

Кердача 1964-ча шера доккхача къахьегама совгIатаца накъа баьхкаб Наурски производственни управлене «Терский» совхоза кхоалагIча отделене шурий-товарни ферма хьайбаш лелaдераш. 4600 совгIа центнер шура ехкай цар паччахьалкхенга, шера планал совгIа 64 тонни шура дIа а луш.

1963-ча шера балха темпаш цIаккха лох а ца еш, хьинаре къахьийгад отделене берригача доьркаша, юкъера лаьрхIача 2448 килограмм шура яьккхай ферме хIара тхоабача Iаттагара. ХIаьта дикагIча доьркаша Е. Бойченко, Р. Паль, З. Заврaева 2800—3000 килограмм шура яьккхай шоаш гIулакх деча доахех хIара Iаттагара.

Укх кердача 1964-ча шера кхы а йоккхагIа котало яккха дош деннад доьркай коллективо.

И. ПОКЛУТИЙ,
Наурски производственни управлене «Терский» совхоза кхоалагIча отделене шурий-товарни ферма заведующи.

ТОРОНЕХ ПАЙДА ЭЦАШ ХИЛЧА

Грозненски производственни управлене Ленина цIерахча колхозо хапал хьалха кховчашъяьй паччахьалкхенга шура йохкара шера план.

Шурий-товарни ферма доьркашта юкъе дикагIа хьокхамаш даьхад Насуева Хадишта, Арсенгиреева Ваина, дукха тIехкховчашдаьд цар шоай социалистически декхараш.

150 процент кховчашъяьй шура йохкара шера план Орджоникидзе цIерахча колхозо а. ДукхагIа шура яьккхай доьрка Махаутова Хадисата, кхычар а.

ШУРА ДУКХАГIА

Кердача 1964-ча шера сийлехца накъа бахара болабаь къовсам хIанз кхы а чIоагIагIа шербеннаб Шелковски производственни управлене М. Горьке цIерахча колхоза шурий-товарни фермерча доьркашта юкъе. Яхье хьалха латт дукхагIа шура яьккха доьрка К. Салимгиреева. Цул тIехьабисаш доьркаш С. Батырова, К. Янбодганова, Х. Муцараева, А. Камаева, иштта кхыбараш а.

Укх шера юххьанца дешa вIаьла а цахадаш шура дукхагIа яккхара къовсам лоаттабарах, доахкина лерттIа Iуная дарах вIаштIехьдаьннах ферма коллективa паччахьалкхенга шура йохкара шера план хенал хьалха кховчашъе. 7080 центнер совгIа шура яьккхай ферме, планал дукхагIа а из.

Iана дика кийчо яьй шурий-товарни ферме. ЛерттIа ремонт яьй хьайбаш чудоахкача помещенешта. Моттта Iалашъяьй тIома доакъар, дIаеллай силос, иштта кхыдараш а.

Й. АМИРОВ.

САГА ДУХЬА

Массе хана лелаш, цаI деш ца хилча са ца туьйш хул цхьа бола нах. Иштта цу тайпара саг ва скори помоша лор, къона коммунист Аушев ТIахIир.

...ГуьржIийна барзI сахьат даьлла ха. Грозерча скори помоша центральни станце болх дIадоьлаш яр керда смена. Тахан дежурни ва лор Халида ТIахIир а. ВIалла доккхал ца дезаш, «со» аха уйла йоацаш саг ва ТIахIир. Ше вуьйлаш къамаьл дара тIера вац из, цхьабакъда, ма безаме буьйц цо шиъ новкъостий. «Мадика нах ба-кх уж кIай гаташ тIадувхараш!» — аьнна хетерда хьона шийна болх беш бола новкъостий цо буьйцача хана. Хьачуьхьнача фельдшера Калмыковас юкъах доалийх тха къамаьл.

— Диспетчер кхайк хьога.

— Скори помощь ладуьгIаш я! — йоалх сихха диспетчера ков. Баженовас. — Мичахьа дакха деза? Машин дIайийт аз...

Цхьа минут йьлча скори помоща машин цу хьийхха метте дIайода...

Катаема яхача поселке Шевски улицагIа саг цамогеш хилла. Лорий новкъостал эш цунна.

Цкъа лагIнуш, тIаькха юха а бухьбуллаш йола машин гаьода юкъе гIолла. Гола тоха-ча моттигашка машино эча сигнало транспорт а гIашлой а юхаецабу. «Лазаро вожаваьча сага оарцагIа долхеш да тхо, хийцце ницъ ба тхона!» яхаш санна хетalу цу хьийдда йолача машино эча сигнало. МоллагIа йола машин яха бокъо йоацача гIолла а хийцца ницъ мукъабут цунна. МоллагIа вале а сихха гIо эшаш волча сага из оарцагIа йоалийта хов массанена а.

Йоккхий лай чоалпаш яр арахьа ахкаш. Гопахьярча хIамашца цхьаькха гунахь доацеш санна вегIар хIана Халида ТIахIир. Сек уйла еш ва из хIана? Из кхетаде хала дац. Лазаро хьоввзаваьри цун дева-ла ба хIинц цунна дагабоалла-раш. Нахага къамаьче баьхь шийга а бала кхоачаш ва Аушев. ХIана хабар дувцара ве тIера хургхоавшата а хоаш, йист ца хулаш Iа со. Хаинахьа дIакхоачийта — из да эггара дукхагIа тхона дагадоаллар.

— Лор маршкаш, сухал бехаьв! Ала йоал ма! — цу дешашца хакъа бахьаэр тхона цIен-даьй. Метта йижа улл бIаргаш чу а кхийтта бос а баха алхайттара аьнна йоI. Температурата а цIийна давленега а хьажа, ахле команда лу лоро. Лоацаделча санна тесса уллача ийслагIча класса дешархочуй Ткаченко Вале цха минута беттал хьож ТIахIир.

ГIайгIано матара а йихьа, йиIий керте дIаэтта летт нана. Елхарах цIийденна да аьнна бIаргаш. ЦаI мара йоаца шиъ йоI елавена бIаргатургхилача, яла хийча хила мегар из.

— Хала лазар да ухланит хилийтар — ...Перитонит...

Уахо минута гоахр Iалаьмате чIоагIа кхераме хилар хаета а дов, гергарча цхьан больнице из дIахьа лаьрхIар лоро.

Из болх чекх а баьлча машинаш леттача ше юхавоахача хана рацена диспетчерски ховм бу ТIахIира уахаточа даьча дарба хьакъеха.

— Мичахьа ва хьо хIинз? — летт диспетчерскера. Лора ше вола моттиг дIайоаьийт.

— Цхьаькханахьара хабар деная лор хьехаш. Укхаза машин яц. Укх адресах гIолахь: Августовски улица...

...Меттахьа ца хьовш лаьтта уллар саг. Цун доккхий кулгаш наькха тIа лала дулла а денна. Шаьхка бIаргхийттачо венаа артдолаш вар из. Из хила йиш йолаш дар. ЦIийна чIоагIа Iоадавеннавар из. Телефон теха машин хьахьехача а из хьалкхоачача а юкъагIа леча дIакхаьчавар из.

Сиха а маькара а кулг а техаш, Людмила Смирновас новкъостал а деш доараэочун ворун йийхар ТIахIира. ЦIий еццалир. Больнице дIевиякъар.

Больнице дIакхаьчачул тIехьагIа цхьанкха минута ца говзеш операци а Iовиллар уйата.

— Лор, ца лаш вусарге ер? — летт ТIахIира хирурга.

— Вусаргва! — бIубенна жоп лу хирурга. — Цхьабакъда, массехк минута тIаьхавьигавалара, тIаккха дог доахалга кIезиге яр.

Цул тIехьагIа лорага кхийна моттиг ТIахIирана йовзаш яр. Из дукхаза а хинна къьна хьехарко Карнаев ИбрахIима Махьмад волча. Массехк шу да стенакорди яха лазар долаш из вола. Из лазар хьайна хана сихха лор тIаккхача везаш да из. Лоро эшаш дола дарба даьчул тIехьагIа шорттига бIаргаш хьаллоьх цо, велакъаж. Уахо паргIата наьна бIаргавайча чIоагIа гIовнавоал лор а. Кхерам тIера баьлар. ХIана сатийна дIавала мегарга.

Садовш леттац ха яр. Юха а ТIахIир волча ваха лаьрхIар аз. Араволлача из хьахкхьачача хана кийча вIашагIкхийтар тхо.

— Сайра дика хийла хьа. Со-м хьо волча ма воагIарий.

Фу дергда, аьлча санна, кулгаш тайсар лоро. Аз дарригэ а кхетадар, из сага новкъостал де оарцагIа водар. ТIахIира цхьанкха а дац цул дезагIа.

Хала а массе хина кийча хила везаш а болх ба скори помоща лора бар. Шийта дежурство кхаьчача хана дага долеш а дага доацаш а цунна мел кийелур дийца саг вар-вац. Иштта дукха да цунгара маха доала беркат. МассагIа саг паргIата воахх цо. Оазавийя хела саг Iоажалтара хьавоаххх цо.

...Иштта вахаш, иштта болх беш, массе хана наха ницъа воалаш, царна тIехьайзача Iоажалца хьуьсаш хьавоагIа къона коммунист Аушев ТIахIир. Цун валар къахьегамах хьаллизза да, советски саг бахьанце хьегача кьлх хьаллизза.

Р. МКРТЧАН.

Грозне машинаьхче станце саламадстанце лор.

СОВЕТСКИ ЛОРАШ АЛЖИРЕ БОЛХ

Укх денношка Москвера Алжире яхай уназцIено лорайра советски болхлой группа. Цунна юкъе ва Алжирски Халкъа Демократически Республика горайашкех юрташкех болх бе лайна вола 80 лори медицински сестрай. Уж дIахкетаргба советски Шеча ЖIарген Шеча Ахбеттен обществай Союзо Алжире бахийтача. цу мехка болх бу хIанз шу гарга ца йолаш болча советски медиций хьалхагIа яхача группах.

Советски медболхлоша Алжира деш долча новкъосталэ хьакъехьа дувцар дехаш СССР уназцIено лорайра Министерства «Союзмединструменторга» директорга нов. А. Н. Балашовга хаттар дир «Новости» яхача керда йоаэон агентства (АПН) корреспондента.

— Эггара къолла ала дезаш да, — аьлар А. Н. Балашова, — французски колонизатороша Алжире доалдар бахьан долаш бокъонца йола хIанзара уназцIено лорайра система Алжире йоацаш хилар. Iалаьмате дукха нах, къаьстта а ахархой, хронически лазараш долаш ба. Шерра даьржа да, масала, бIаргий у, кхайкор. Шоай хана французски Iаьдалаша дIа-юха лела окулистий клиника вIаштIехьаькка хиннай Алжире, бахача наха медицински гIулакхаш дара йовкхо ю шоаш, яхаш, массе тайпара дIакхайна а деш. ХIаьта цхьа бIаргий клиника фий Франце территорел 4-эза йоккхагIа территори йолаш болча беррига мехка!

Цхьий лорий кадраш а хиннац Алжира. Университета медицински фармацевтически факультеташка дIенийбеш хинибад «биэзича маьхера» оалаш йола дипломаш, вешта аьлча французски колледжай дипломаш йолаш бераш мара. ХIаьта цу колледжашка дешаш бараш европейцаш хиннеб, алжирцех цига нагахьа саг дIаэцаш а хиннавац.

Алжир Халкъа Демократически Республика я аьнна хIахайкаьчул тIехьагIа дарбан учреждененаш а йита дIабахаб французски лораш. КIеззига мара йоаца мехкара больницаш медперсонал а йоацаш йисай.

Вахача наха деш дола медицински гIулакх тоадара хьонача шийх лоIамерча африкански пачхаьалкхена новкъостал де лаьрхIад Советски Союзо. Вай лораша, квалифицировании специалисташа, наха шоаш дарба даь ца Iеш, уназцIено лорайра гIулакх Советски Союзе вIаштIехьдаккхара опыт алжирцашта дIа а лу, къамах йола моттигара медболхлой кадраш кийчъяра новкъостал а лу.

— Алжира дарбан учреждененашта тоъаш яц, — йоах дIахо А. Н. Балашова, — медикаменташ, медицински оборудовани, инструменташ. Царна новкъостал дар дукха «Союзмединструменторго» советски Шеча ЖIарген Шеча Ахбеттан обществай заявках лерга, къамарга, мерий клиникана дукха ха йоацаш Алжире яхьийтай инструментий йиэза набор. Цу тайпара дIаяхьийтай эггара тоалханегIа йола операцеш е йиш хургйола эррига приборашт юкъе а йолаш йолча йоккхача операционни набора комплект. ДIаяхьийтай Алжира дарбан учреждененашта вIалла а ца тоъаш йола дукха антибиотикаш хьийола молхаш.

Дика кхетадеш да, Алжире бахача наха деш дола медицински гIулакх шердарца цига молхаш, медицински аппараташ, инструменташ дукхагIа эшаргхилар. Вай дIахо а эшшаш дола новкъостал дергда вай алжирски доттагIашта.

Керда вахар толаме хьалдеш вола саг эггара хьалха уназцIена хила веза. Цу гIулакха лаьрхIа деш да уназцIено лорайра даькъе Советски Союзо Алжира деш дола новкъостал а.

(АПН).

КЪОНА СПЕЦИАЛИСТАШ

Укх денношка Нохч-ГIалгIай АССР юртбоахама министерства Шелковской районерча юртбоахама техникумо арахийцав 33 къона специалист. Специалисташ арахецара сийна сайре хилар техникуме. Цу дешара заведене эггара хьалха арахийцаб бухгалтераш - плановикай. Колхозно-совхозни производствана бокка вез ба из.

ТIехдика дешаш техникум йистерьккхар Грозненски районерча «Новый быт» яхача колхозерча Корнеева Нинас, № 15 йолча совхозерча Асовецкая Эрнас. Техникуме директора педагогически коллектива цIерах къона специалистий накъ дальккъа ла буйцар.

Района комсомольцийн катирхойн цIерах къамаьл дир ВЛКСМ комитета секретара нов. Аралина. Выпускникашта доккха баркал аьлар шоашта кхетам беннича шоай хьехархошта. Сайре йистейоаллаш техникума студентий низаца доккха концерт хилар.

А. САЛОВ,

Шелковски партайна инспектор-парторганизатор.

БАЬЧЧА ОБРАЗ ХЬАГОЙТАЙ ЦО

(ХУДОЖНИК И. И. БРОДСКИЙ ВАЬ 80 ШУ ДИЗАРГА)

Сийлахь-йоккха Октябрьски социалистически революци хинна дукха ха ялалехьа укх тайпара чулоацам а болаш рекомендательни письмо яздир В. И. Ленинга А. В. Луначарске:

«Хьамсара Владимир Ильич!

Ер Хьога дIалу художник Бродский, вай хана эггара талант йолашагIа волч сурташ дехкача киста артист, Хьа портрет дилла безам болаш ва... ХIанз деиз дIа, хьа хьай а воацаш, адамий хинна дIаэтта Хьо историна ницаче тайпара цIена а къьга а цул дикагIа хьахьокхе кийча цхьаниен а могетешаш я».

Сийлахь-воккхача Ленина образ хьагойта Iалаьмате чIоагIа безам болаш из хилара ленна жоп дар из письмо. Цхьабакъда, тайп-тайпарча бахьанашца И. И. Бродске 1920-ча шера цьхани Коммунистически Интернационала шоллагIча конгресса мара вIашвIехьдалашар Владимир Ильичаца хьоашал тоха а юлаьра цун сурт дилла а. Цу хана художника дилла дынъ портретах цхьанна тIа дуккхача маьхера автограф я: «В. Ульянов (Ленин). 19/VII, 1920».

Цу портретаца юхаенна я «Са творчески никъ» яхача книжка тIа И. Бродске дIаяьзъа эр эпизод. Конгресс торжественно хьайийлечул тIехьагIа революци бахьан байнача наькха кашмашка эзаш дахка бахар цун делегаташ. Цигга В. И. Ленина дIатIа а вала, хIанзаа къоалаца ше дилла портрет цунга дIа а денна, цу тIа кулг яздеиа дийхар Бродске.

Хьийжа а хьийжа, из сурт шийна тара дилладац аьлар Владимир Ильича. Ленина гоахьа хинна новкъостий чIоагIа из тешаве аттар, оатIора хьажача хьона хьай юхьа сурт доаз а довзац, ер сурт чIоагIа тара а диллад, аьнаш. ТIаккха Ильича автограф хайир, цо из язьча хана ала а хьежа аьлар цо: «Дуьнен тIа эггара хьалха хIана язду аз се раьза воацача хIамаина кулг». ТIаккха цIаьхта а хьежа а хьежа, чIетехар цо: «Хетаргахьа ер-м хала а хинад тара».

Цунна шийна дIабIера а хьежаш кхы массехкза Владимир Ильича сурт диллал праз долаш хилар Бродский. Дукхача маьхера уж сурташ да Ленина образ хьагойтеш тIехьагIа дукхача шерашка цо баьча бахка ларде доашарaш.

ГIорваьнна вола советски живописеци графики Исаак Израилович Бродский (1884—1939) хьалха хиннача Таврически губерночерча Бердянск яхача города юкке ваьа, бера хинне а хинне гучаллаьхар сурташ дехкара говзал йовзаш я хилар. Одесски художественни училище тIехдина дайша чакхъаьнахочра тIехьагIа из экзамен а бувзаш дешиш дIайдар художественни Петербургски академе, цига цо Iалаьмата чIоагIа безам тIебаха бола воа И. Е. Репина мастерске.

Бродске творчески биографи иштта баккха лоархIам балаш хьана хаддана художника [illegible] терко еш хиннача А. М. Горький Бродске хьошиа [illegible] юкъера доттагIалла а.

Академе денна бакIача [illegible] 1905-ча шера хьача революционни выступленешца дакъа лоацеш хила Бродский. «Пламя» яхача сатирически журнала тIа а иштта кхычар тIа а цо праьхар [illegible] Iаьдала чIоагIа дуьхьал бола карикатураш. «Красное знамя» яха цун чIоагIа гуьйга сурт (1906 ш.) эрсий болхлой класса хетадаь а пачхальа Iаьдало [illegible] цIий Iо а доаийтаж [illegible] зулманаш Iатакъа дилла я да; художественни академе [illegible] бIаьстанарча выставка дIа [illegible] полице конфискаци [illegible] сурта.

Октябрьски революци [illegible] дехьарча нахьагIа Бродске [illegible] хьалхьайгад шефаллаш [illegible]. [illegible] дай-наха Iалам автора дукха [illegible] хилар гойташ да цун «[illegible] нера Iа», «Боад болар» яха а иштта [illegible] а сурташ.

«Аврора» йоккхой топаш [illegible] тIехьагIа партеиь, халкъа [illegible] гIулакха эррига а ше дукхагIа йоацаш дIавалар художника. «Аз кхетадир, — аьдаьд цо, — революционни лакхий цун сийлахь-боккхий [illegible] шоаш меттара [illegible] хIара художника декхар хилар».

Революци хинначул тIехьагIа Бродске эррига творчество дукхагIа йола моттиг дIалоацар [illegible] ваххаргвоалча Ленина образ а, аьлча, из кийса дац [illegible] 1919-ча шерахьа а ародоал [illegible] хьалхара сурт «В. И. Ленин манифестаци». Цунна тIехьа-тIехьа арадоьлар дукха а монументальни сурташ.

Бродский — [illegible] «Ленинана» [illegible]. Дарригахь [illegible] чIоагIа даладенна тIайпад [illegible] эггара дикагIа дола сурт «В. И. Ленин Смольне» (1930-ча шера диллад цо из сурт). Ильича образ [illegible] йолча тайпара, [illegible] хьахьокхаш цхьаккха а ала хIинца доацаш дика диллад да из сурт.

Иштта бакъа [illegible] Бродске болча образ шиъ Iалаьмата дикача, дукха [illegible] болаш йолча, «1917-ча шера [illegible] бетта В. И. Ленина Путиловски заводе къамаьл дар» яхача композиции тIа а. Геттара гоаме дилла да «ЦIечу Эскара доавъош Польски фронте даха накъа доахаш 1920-ча шера май бетта В. И. Ленина къамаьл дар» яха сурт а «В. И. Ленин Кремле фоне» яха портрет а.

Формалистически [illegible] цIаккха тоам боацеш, царна духьал волаш, лаьккхарча идеях бола, бакъйола, вахар чIоагIдеш [illegible] искусство дешаца а гIулакхаш а хьалловцаш ваьккхай ше мел даьккха талант бола живописец-реалиста. СССР художественни академе [illegible] а латташ, цIаккха а [illegible] ца деш цу уйлаца кхобый советски художественни катаргой а.

8-ча январе вань 80 шу дузаш волча художника-гражданина И. И. Бродске дукхача тайпара творчество доккха а дукхача маьхера а даьна шийгара [illegible] а советски социалистически культура хьаьра историна.

Георгий ГЛУЗМАН, искусствовед (ТАСС).

Керда шу тIаьхочаш 82 дезал баха ковшаргболаш цIенош даь йистедаьхар Грознерча Заводской района Абульяна цIерахча улица тIа. «Грознефтехимзаводм» яхача объединение болхлошта хьаладаьд уж цIенош.

СУРТА ТIА: (лакхехьа) керда цIеношка квартира анпай «Грознефтехимзаводм» объединение керттарча инженера И. И. Васипан Грознерча нефтемаслозавода комплектаце отдела техника В. Е. Васипайнен (лохехьа керда цIенош).

И. Кобиашвили сурт.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

Доазол дехьара

СЕНГА САТУВС къахьегама американцаша

1964-ча шера сенга сатувсаш да американски халкъ хьадувна сона, аьнна дийхар аз США вахаш волча сай доттагIчунтара.

«Мехка гIолла лелаш дукхача моттигашка хоаш со, — жоп делар цо сона. — хIаьта со мел кхаьчача метте къахьегача американцех а веттalу со. Се дIакъа вахача метте сайна гучо я хоавцо а геттара гIадвуг со. Со тийша ва машари демократин лоравра болам 1964-ча шера чIоагIлургхиларах.

Монополеша ахчаш а телеш хьаллоаттаеча фашизма кхерам дегIаухе а, «цIаста кийний» низ совбуьле а, хIаьта а гонахьарча кхерамах сакха даьнна тха халкъ.

ДIадахача шера американцаша дуккхаза а дIахьекхаз машар хьештдолаш шоаш хилар. Цар чIоагIа раьза хинна тIаьийцар Кубана духьала агресси ергьац аьнна США президента денна доаш, цар могадир московски договор оттадар. Демократега сатувсаш хилар геттара дика хьахьокх ниIсхоан паргIатон бахьанце негритянски халкъо лоаттабаь а хIана лоаттабеш а болча низ болча къовсамо.

ГIорваьнна волча американски писатела Майкл Голда аьнназ: «ПаргIатон хина ткъовроках йоагаяьй. Цхьабакъда, кIоаргта лаьттах доахь цун овлаш, цу духьа бахаш ба из хи».

Американцаш, вовагIча хьале, машар безаш нах ба. Дерригача дуьнен тIарча машара гIулакха кхерам лоаттабеча империалистически авантюраштa духьала уж хьинарегIа оттар да машар.

США халкъ тIа-тIа дукхагIа духьала да КъулбехьарчаВьетнамерча интервенцеа.

ВIашагIкхийттача Штаташкарча сай доттегIашкара укхача письмоша со чIоагIа тешаву цу тайпара уйлаш керда шера кхы а чIоагIатIа дегIаухаргхиларах.

Со тийша за 1964-ча шера Америке мехка чухьара демократи бахьанце лоаттабу къовсам дIахо а шердургхиларах. ХIаьта демократи бахьанце лоаттабу моллагIа къовсам а машар бахьанце лоаттабу къовсам ба. ТIа-тIа низ болашагIа хул турпалерча негритянски бахархоша еш йола выступленеш. Цар доргхача деша къайлакххьь «малхбузехьарча дунен тIарча паргIатонийъ» хьакъехьара империалисташа къар а ца луш дувцашдорсташ пропагандистски хабараш. Негритянски болам социабулургболаш бац. Набахтенашка бохкара, бомбаш йоххара е кIийленаш а ыь боабара кхерам шоашта тIалаттaшехьа а къовсам лоаттабеш ба неграш. Расизмана кхы а ховдамболашагIа духьалъ оттара шоай низаш вIашагIтохаш, кхетадеш ба уж.

Расистски сармак цхьанна хIамах а са ластац бац. Царна кхоачам хилац г. Бирмингеме килизе бомба а елла доадаьча бере а, негритянски болама лидераш боабарах а. США бахача дуккхача наха кхетадеш доагIа расизмашарел фашизма царех къовсам чIоагIагIа лоаттабе безилга. Цу даькъе боккхача лоархIаме хургба американски коммунисташ.

Коммунистически партеца хиларах бехк а баь, тайп-тайпара чIоагIа низаш даьд мехкарча дуккхача прогрессивни деяталашта, машар бахьанце къовсам лелабеча наха.

Шоай хьинар сов а даькха, демократин машари бахьанце лоаттабу къовсам дIахохьош ба американски коммунисташ. Къулбехьарча штаташка расисташта духьаларча къовсаме хьалхарча мугIаре лаьттараш уж бар. «Ультра» болх мехка дийбала болабеннача хана дукха нах юкъебоагIача митингашка Америке фашизма кхерам оттара хьакъехьа нах дIаккхетабеш къамаьлаш дир Гас Холла, Бенджамин Дэвиса, Элизабет Флинна, иштта кхычар.

Коммунисташта хон тIехьа тIадоагIар ПаргIатон Машари бахьанце къовсам лоаттабераш толе хургхиларах. Кердача 1964-ча шера кердача толамашка сатувсаш ба уж.

Арт ШИЛДС,
американски журналист.
(АПН).

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРЧА КЕПА ЙОАЗОН ОБЗОР

Массанахьа а тахан арадаьлча газеташ кердача шера летаьхча материалех дизза да. Доазол дехьарча кепа йоазоно долчча йесса кепа тох КПСС ЦК а Советски правительства а кхыча мехкий пачхаьалкхений кулгалхошка дохьийта моарлашаш ловцаш, жоп луш юхаяйта посланеш, хIаьта иштта Н. С. Хрущева заявленеш а. Шерра кепа техаз Керда шу Москве деддарах дола хоамаш. Дуккхача газеташа кепа тох «Эль диарио» яхача уругвайски газета редактора даьча хаттарашта Советски правительствана керте латтачо тейина жопаш. Доазол дехьарча кепа йоазоно Кердача шера хетаьача материалашта юкъе къаьстта белгалдоалаш да 1964 шеро дIахо хIаьбе без дунен халкъашта юкъера кхохкам. дунен тIа дIахо машар чIоагIбалавa шу хила дез цунах чкх дешаш.

Кубе революци яьнна кхы шу даар белгалдоаххх дерригача дунен прогрессивни кепа йоазоно.

Киприя хьал кхохкадалар — доазол дехьарча дуккхача газетий арахьарча политически информаце керттерча темех цаI. «Дейли телеграф» яхача английски газето язду, тешаме хьакъехьа Англица, Грецеца, Турцеца даь договор дIадаккха аьнна Кипра правительства яьча решене «бокъонца норагIдаьхад цу пачхаьалкхений столицашкара дипломатически гIозараш», яхаш. Цу решене кхы тIа а халагIа хулийтаргда Кипра проблема дIахо къовстае, ала гIерт «Таймс». «Ди Велиха» яха малхбузенгерманески газет а цу тайпара Кипра правительство бехке а гIерт. Цхьабакъда, французски демократически газеташа дийса белгалдоахха тайпара, хIанз Кипрера хьал селлара чIоагIа кхохкадалара керттера бехьан да кхы мехкаш белггала аьлча, Англан цига наькъе гIертар.

«Нью-Йорк геральд трибюн» яхача газето дикагIа бIаргагургболча моттиге кепа тох тахан Нью-Йорк города транспорте этте городера машинаш соцаяр кхерам болаш хинна къахьегама доа кхоастадара хьакъехьара хоам. Транспортии болхлоща дIадехараш кхоачашде раьза хиннай компанеш.

Боннерча правительствени гIоаташта гергагIа долча «Генераль-Аннейгер» яхача газето тахан язду, 1 январе демократически Берлине ваха йиш хиннай Малхбузен Берлине бахача нахах 1.115 сагага яхаш. Дукха ха йоашаш ГДР правительствана Малхбузен Берлина Iаьдалаштена юкъе яь соглашенеш «технически никъ» болаш мара яц аьнна гIулакх тарде гIерташ малхбузенгермански кепа йоазув дале а, лакхе йоалаьча цифраша тешал ду, барт вIаштIехьбаьнна гIулакхаш Iалаьмате боккха политически лоархIам болаш хилара.

«Гардиан» яхача английски газето хоам бу Англе оборона министр Торникрофт кастта Гьаьарчен Гаргарчен Малхболенерча английски тIема базашка ваха кийчлуш хилара. Газето кхета белгалдоахх, Малайзе районе кхы тIа а керда английски эскар даьхийта мегаш хилар.

Французски кепа йоазоно статистически данеш йоалаю паринскi районе хIаьнай маьхаш лекхадьалара хьакъехьа.

БОЛХЛОЙ ДОРХБАЛАР

ТОКИО, 2 январь. (ТАСС). Цхьанкха а дог гIоздала хIама доацаш тIадерe керда шу миллион болча Японерча дийнахьа наIсбенна болх беча болхлошта. Алкха болх баьча дикo кхоабаш ба эггара кIезигагIа алапи доагIача болхлойла а цIенигагIа алапи доагIаш а пособи ца луш а бола уж нах. Иштта а ла мамотта хала доли цар вахар кхы а доагIа тоаллар рождество си цул тIехьагIа даьхача японски дезача денош.

Керда шу хьоттача хьайна тогода улицашка яра а вахча поашпарча Iазапа духьала кхайхарал деш хилар Осака яхача города денца наIс-наIсбенна болх беш вола 1800 болхло. «Ба болх ба тхона» — дIадехар цу нала къахьегама биржа къайла латтача наIарашна тIа а баха. «Ца довр духьа бола ба безаш да тхов, — вIогIарча деттар цар. 200 полицейски духьала маькар цу болхлошта. Дорхбенна болхлой гIой кетта болабелар царна. ВIашагIча байча метте массехк болхло лаьцав полица.

ИНДОНЕЗИЯ. Джакартера ДоттагIлен госпиталь — индонезийски халкъа Советски Союзо денна совгIат.

СУРТА ТIА: керттера корпус. В. Чередниченко сурт. ТАСС фотохроника.

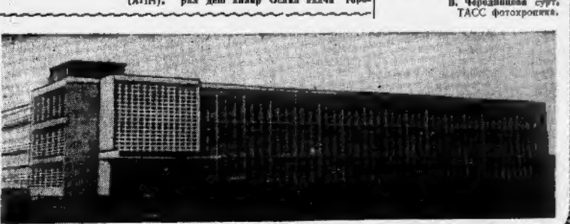

ЛадувгIа

РАДИО: 6.30 — «Хьаламцхьатарра — гIулакхаш тайп-тайпара» шорте бохкама болхлошта передача (нохчий меттала); 6.45 — эшараш; 6.50 — хоамаши передачай программаш; 7.10 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор; 8.20 — «Сердало» газета оагIонаш тIера; 8.30 — концерт; 8.45 — пионерашта школьникашта передача (гIалгIай меттала); 16.00 — передачай программа; 16.05 — Литературни передача; 16.25 — эшараш; 16.30 — керда хоамаш (гIалгIай меттала); 16.45 — эшараш; 17.00 — «КПСС Центральни Комитета декабрьски Пленума решенеш кхоачашъе» бесара (эрсий меттала); 17.15 — промышленноста болхлошта передача (эрсий меттала);

Хьажа

ТЕЛЕВИДЕНИ: 18.20 — передачай программа; 18.25 — телевизионни кердадараш (эрсий меттала); 18.40 — кинохурнал; 18.50 — арахьарча политически гIулакхах лаьца комментатора къамаьл; 19.05 — Нохч-ГIалгIай музыкальни училища дешархой концерт; 20.00 — «Бе [illegible] кхел» яха кинофильм; 20.40 — «Сизифа Iоажалк» яха балет; 21.25 — передачай программа; 21.30 — «ДIа-юха титта бердаш» яха телевизионни спектакль.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Шеча фронтовикий улица, 15. Телефонаш: редактора зам. — 2-07-01; бехктохама секретара — 2-45-46; партийни вахаран, промышленни, юртбоахама доахкоба отделий — 2-26-72.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Красных фронтовиков, 15. Телефоны: зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-46; отделов партийной жизни, промышленного, сельскохозяйственного и писем — 2-26-72.

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Революци проспект.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции.

СОФИЯ. Заказ № [illegible]